

En studie om kontaktmännens upplevelser av utslussningsarbetet inne på en klass 1 anstalt i Sverige

”Det är ju inte kriminaliteten man behandlar utan det är människan...”

Av Ewa Johansson Sölberg &
Vanessa Tuuliainen

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
vt 14

Handledare: Johan Cronehed

Abstract

Authors: Ewa Johansson Sölberg & Vanessa Tuulainen

Title: A Study of the Liaisons' Experience of the Work Situation Inside A Swedish High Security Penitentiary – “It's Not the Criminality You Are Treating, It's the Human...”

Supervisor: Johan Cronehed

Assessor: Lars B Ohlsson

The goal of this study was to identify the liaison's experience of working with transitioning prisoners from a Swedish high security penitentiary into society. The specific goal was to identify what their observations were and what experience they have gained with regards to this profession. The study is based on five different qualitative semi-structured interviews held with liaison staff at a Swedish high security penitentiary. The interviews were carried out with the aid of a guiding document. Together with each liaison we formed discussions around relevant themes. As a result of the interviews we found two main concepts, these were relationships and profession. We have analyzed these concepts from a point of view of discretion. Our conclusion was that the liaison has a certain amount of discretion in its profession, and mainly in the aspects of creating relationships and in forming its professional role.

Key words: Liaison, discretion, relationship creation, penitentiary

TACK!

Ett stort tack till våra intervjupersoner som ställt upp och gjort studien möjlig. Vi vill även tacka vår handledare som trots att vi ibland varit otydliga förstått vad vi menat. Han har med andra ord inte lyssnat på allt vi sagt utan förstått vad vi menat.

Vi vill även tacka alla våra nära och kära som stått ut med oss trots vår irritation, frustration och våra böcker och papper som hamnat överallt under detta intensiva arbete. Utan ert stöd hade detta inte varit möjligt!

1 Inledning.....	3
1.1 Problemformulering	4
1.2 Syfte	5
1.3 Frågeställningar	5
2 Förklaringar och begrepp	5
2. 1 Kriminalvårdens historia	6
2. 2 Kriminalvårdens uppbyggnad	6
2.2.1 Anstalternas säkerhetsklasser	7
2.2.2 Vad är utslussning?	7
2.2.3 Kriminalvårdens vision	7
2.2.4 Kontaktman	7
2.2.5 Verkställighetsplanering (VSP).....	7
2.3 Utslussningsåtgärderna i kort	8
2. 3. 1 Frigång.....	8
2. 3. 2 Vårdvistelse	8
2. 3. 3 Halvvägshus	8
2. 3. 4 Utökad frigång.....	8
3 Tidigare forskning	9
3.1 Tillvägagångssätt i sökandet	9
3. 2 Aktuell forskning.....	10
3. 2. 1 Brottsförebyggande rådets rapporter	10
3. 2. 2 Avhandlingar	11
3. 2. 3 Artiklar	12
4 Teori	13
4. 1 Handlingsutrymme	13
4. 2 Yrkesroll.....	14
4. 3 Relationer	15

4. 3. 1 Omsorgsrelation	15
4. 3. 2 Behandlingsrelation.....	16
5 Metod	16
5. 1 Grounded Theory	17
5. 2 Kvalitativa intervjuer.....	18
5. 3 Semistrukturerade intervjuer	19
5. 4 Utformande av intervjuguide.....	21
5. 5 Kodning.....	21
5. 6 Urval.....	23
5. 7 Reliabilitet och validitet	23
5. 8 Arbetsfördelning /ansvarsfördelning	25
5.9 Förförståelse	25
6 Etik	25
6. 1 Informationskravet	26
6. 2 Självbestämmandekravet.....	26
6. 3 Konfidentialitetskravet	26
6. 4 Nyttjandekravet	26
7 Resultat och Analys.....	27
7. 1 Yrkesroll.....	27
7. 2 Relationer	30
7. 3 Arbetet som kontaktman	32
7. 4 Sammanfattning.....	34
8 Avslutande diskussion.....	35
Bilaga 1	43

1 Inledning

Synen på tidigare intagna på anstalt ger ofta en känsla av ”en gång kriminell, alltid kriminell”. Kan inte människor förändras? När en individ begår ett brott av särskild art kan denne bli frihetsberövad, det betyder att personen i fråga får en dom som innebär att han eller hon inte längre får vistas ute i samhället utan måste sitta inlåst på anstalt. För att hamna på anstalt har personen i fråga som sagt begått ett brott av särskild art där denna påföljd är oundviklig. I första hand söks det efter andra påföljder, men bedöms brottet som grovt eller om det är ett återfallsbrott, samt om straffvärdet överstiger ett år bör påföljden bli anstalt (Jareborg & Zila, 2010, s. 134ff). Beroende på vilket brott som begåtts varierar tidsbestämmelsen allt ifrån fjorton dagar till livstid (Jareborg & Zila, 2010, s. 35). I Sverige sitter ca 4 300 personer inlåsta, och på så vis frihetsberövade, på anstalt varje dag (Kriminalvården, 2014a).

Kriminalvården är en omdebatterad organisation, där en del har åsikter kring det arbete som utförs. Ett flertal debattörer vill ha hårdare straff och högre säkerhet och anser att det skulle leda till ”vård” av de dömda samt att behandling på anstalt inte bör vara frivillig (”Nora”, 2014). Å andra sidan finns det dem som anser att kriminalvården har förlorat vårddelen då den humana människosynen inte alltid följs. Caringer (2011) lyfter fram i sin debattartikel att vård och straff måste finna en balans för att gynna de intagna och ge dem de förutsättningar de behöver för att skapa ett nytt liv utan kriminalitet. Ytterligare kritik som riktas mot kriminalvårdens arbete med att vårda intagna är att organisationen till stor del påverkas av samhällsdebatten och det politiska klimatet (Nordebo, 2010). Genom socionomutbildningen får vi med oss den ”humana människosynen” liksom en del av de debattinlägg vi funnit handlar om. Den humana människosynen bygger på en grundläggande tro på att människor kan förändras. Caringer (2011) menar att det behövs en balans mellan straff och vård. Detta är dock komplext i och med att den intagne måste ha en egen motivation till att förändra sig och sitt liv för att vården ska ge bästa möjliga resultat.

När en person sedan suttit av sitt straff inne på anstalt ska denne åter ut i samhället, efter att ha varit borta en tid från det civila samhället kan det krävas ett visst mått av återanpassning. Detta för att han eller hon ska få bättre förutsättningar att komma ut och leva ett liv utan att falla tillbaka i kriminalitet och/eller drogmissbruk. För att underlätta denna återanpassning tillämpar kriminalvården olika sorters utslussningsåtgärder. Detta arbete med att återanpassa en intagen påbörjas redan inne på anstalten i olika former. Kontaktmännen är de som

framförallt ansvarar för dessa uppgifter och arbetar närmast de intagna för att hjälpa dem med denna process.

1.1 Problemformulering

Kriminalvården har enligt sin hemsida ca 11 000 anställda uppdelade på sex regioner i Sverige (Kriminalvården, 2014b). Dessa ca 11 000 anställda arbetar utifrån samma vision som kriminalvården tagit fram. Denna vision kallas ”bättre ut” och syftar till att målsättningen för det arbete som bedrivs av kriminalvården ska vara att klienten ifråga ska gynnas och få hjälp i processen att skapa ett nytt liv utan kriminalitet (Kriminalvården, 2014c).

Kriminalvården är en myndighet som har många olika arbetsuppgifter. Den gemensamma nämnaren är att arbetet går ut på att vårda och återanpassa kriminella individer så att de kan komma ut i samhället igen utan att falla tillbaka till kriminalitet. Den förra generaldirektören för kriminalvården Jan Andersson och enhetschef Stina Holmberg menar att:

”övergången från anstalt till frihet är kritisk när det gäller intagnas möjligheter till att avhålla sig från brott efter ett verkställt fängelsestraff. Det är därför viktigt att så långt som möjligt förbereda de intagna för livet efter frigivningen. En viktig del i arbetet är möjligheten till utslussning.” (BRÅ, 2008, s. 4).

Den 1 januari 2007 trädde en lagändring i kraft, som syftade till att utslussning från anstalt skulle bli mer strukturerad och att fler intagna skulle få tillgång till kriminalvårdens utslussningsåtgärder (BRÅ, 2008).

Utslussningsarbetet är, som den förra generaldirektören säger, en viktig del i att förhindra återfall i brott och/eller drogmissbruk. Kontaktmännen är dem som bär ansvaret för att hjälpa den intagne i sin återanpassning och processen påbörjas redan inne på anstalten. I Sverige finns det sju anstalter med den högsta säkerhetsklassen, klass 1, då räknat både anstalter för män och kvinnor. Det anses inte optimalt att den intagne frigges direkt ifrån denna slutna miljö, då de under sin tid på en klass 1 anstalt blivit i hög grad isolerade från det civila samhället. Med det civila samhället menar vi det vardagliga livet och alla de rutiner som hör till (exempelvis att betala hyra, tillgodose sina egna behov i form av kläder, mat, med mera). Som intagen begränsas möjligheten till kontakt med familj, barn, vänner och även medvetenheten om den utveckling som sker utanför murarna. Alla dessa faktorer bidrar till att öka den intagnes isolering.

Den reform som genomfördes år 2007 (se tidigare forskning) kom att påverka personalen, som arbetar inne på anstalt, i den bemärkelsen att arbetsbelastningen ökade. I synnerhet påverkade det de arbetsrutiner som kontaktmännen ansvarar för i den intagnes utslussning och skrivandet av verkställighetsplanen (se förklaringar och begrepp) (BRÅ, 2008).

Då utslussningsarbete i större grad förekommer på anstalter med lägre säkerhetsklass (så som klass 3) vill vi undersöka hur arbetet ser ut på en tung anstalt (så kallad klass 1). Denna miljö som personalen befinner sig i är sluten på så sätt att de arbetar innanför både murar och stängsel samt att de vistas tillsammans med individer som har begått grova brott.

Arbetsituationen kan vara påfrestande på så sätt att den kan vara oförutsägbar. Den som arbetar med dessa intagna kan inte veta om eller när det kan ske en incident i form av till exempel ett slagsmål.

Vi är i denna uppsats intresserade av att ta reda på hur arbetet som kontaktman bedrivs på en klass 1 anstalt med tanke på alla regler och ramar som bör/ska följas. Vi har valt att ta kontakt med just kontaktmän då det är dessa som arbetar närmast de intagna och med utslussning. På en klass 1 anstalt sitter intagna med en fängelsedom på minst ett år och som anses ”riskfyllda intagna” av kriminalvården (kriminalvården, 2014d).

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att studera kontaktmännens upplevelser och erfarenheter av utslussningsarbete på en klass 1 anstalt i Sverige.

1.3 Frågeställningar

- På vilket sätt upplever kontaktmännen att den höga säkerheten påverkar arbetet med utslussning av de intagna?
- Hur ser kontaktmännen på relationsskapande till de intagna och hur påverkar det arbetssättet?

2 Förklaringar och begrepp

I denna del av uppsatsen har vi valt att kort förklara hur kriminalvården är uppbyggd samt förklara en del av de begrepp vi kommer att använda oss av. Detta för att underlätta läsningen samt öka förståelsen kring hur kriminalvården fungerar som organisation. Vi anser att denna information är viktig att ha med sig i läsandet av vår uppsats då mycket av det vår studie

handlar om är kopplat till andra delar av kriminalvården utöver anstalten och de kontaktmän som vi har intervjuat.

2. 1 Kriminalvårdens historia

Den svenska kriminalvården har en lång historia från det att fängelserna främst låg under slotten i form av fängelsehålor, där fångarna förvarades och även användes som arbetskraft i byggande av borgar och fästningar (Ekbom et al. 2010, s. 162ff). År 1840- 1841 byggdes nya fängelset över hela landet där de intagna satt i så kallade ensamceller istället för kollektiva celler, men även här var arbete en stor del av straffet. Från och med år 1864 blev målet med straffet att motarbeta brottslighet som socialt fenomen (ibid.). Först 100 år senare, år 1964, infördes en lag som syftade till att den intagne skulle få behandling för att återanpassas till det civila samhället och att inlåsningens skadliga aspekter skulle förebyggas så mycket som möjligt (ibid.). Den senaste reformen inom kriminalvården ägde rum år 2007 och presenteras närmare under rubriken tidigare forskning.

2. 2 Kriminalvårdens uppbyggnad

Kriminalvården är uppdelad i sex regioner samt ett huvudkontor och en verksamhetsledning (Ekbom et al. 2010, s. 189). Inom de sex regionerna finns olika verksamhetsområden som innefattar transporttjänst, häkte, anstalt och frivård. Nedan följer en presentation av de verksamhetsområden som bildar kriminalvården. Vi har valt att bortse från transporttjänsten som syftar till att transportera dömda och häktade personer samt utföra transporter åt andra myndigheter (Ekbom et al. 2010, s. 196).

Kriminalvårdens tre stora verksamheter är häkte, anstalt samt frivård (kriminalvården, 2014b). Häktet ansvarar för de personer som misstänks för brott och väntar på utredning. Skillnaden på anstalt och häkte är att i häktet ses personen fortfarande som oskyldig då denne ännu inte har blivit dömd för ett brott (Kriminalvården, 2014e). Frivården ansvarar för de brottspåföljder som inte är fängelse, med andra ord den kriminalvård som utövas i det fria (Kriminalvården, 2014f). Frivården har även hand om klienterna efter ett fängelsestraff i form av bland annat villkorlig frigivning (ibid.).

Fängelse, som även kan benämnas anstalt, är den delen av kriminalvården där klienten låses in på grund av ett allvarligt brott (Kriminalvården, 2014g). Trots att denna frihetsberövande påföljd inte är önskvärd inom den svenska kriminalpolitiken används den när brottet är av sådan art att andra påföljder inte ses som tillräckliga (Kriminalvården, 2014d).

2.2.1 Anstalternas säkerhetsklasser

De svenska anstalterna är indelade i tre säkerhetsklasser, klass 1, 2 och 3. Den högsta säkerhetsklassen är klass 1 som innefattar de tunga, slutna anstalterna. Klass 2 anstalter är av sluten art men med en lättare säkerhetsklass medan de lättare anstalterna, klass 3, är mer öppna och av ännu lägre säkerhetsklass (Kriminalvården, 2014d). Anledningen till att anstalterna är indelade i dessa säkerhetsklasser är för att de som döms till denna påföljd inte ska behöva sitta på en mer sluten anstalt än vad som krävs och på så vis undvika att blir mer isolerade än vad som anses nödvändigt (Ekbom et al. 2010, s. 215, Kriminalvården, 2014d).

2.2.2 Vad är utslussning?

De åtgärder som vidtas för att underlätta övergången från anstalt till ett liv efter verkställighet kallas utslussningsåtgärder. Den intagnes utslussning är beroende av dennes behov och personliga utgångspunkter (Kriminalvården, 2014h). Det är att föredra att utslussningen sker genom att den intagne går ner i säkerhetsklass av fängelse för att sedan tillbringa den sista tiden av sin verkställighet på till exempel halvvägshus eller vårdvistelse, beroende på vilka behov den intagne har (ibid.). År 2007 kom en ny lagändring som syftade till att utslussningen från anstalt ska öka förutsättningarna för klienten så att denne inte återfaller i kriminalitet (Ekbom et al. 2010, s. 246).

2.2.3 Kriminalvårdens vision

Kriminalvården arbetar utefter visionen ”Bättre ut” som grundar sig i, bland annat, att klienten under sin verkställighet ska få individanpassade verktyg som förhindrar att denne återfaller i kriminalitet (Kriminalvården, 2014i).

2.2.4 Kontaktman

Många av dem som arbetar på en anstalt med de intagna är inte bara kriminalvårdare, utan även kontaktman åt en eller flera intagna. Som kontaktman har man utöver den allmänna kriminalvårdarrollen specifika uppgifter att tillsammans med den intagne bland annat upprätta och uppdatera verkställighetsplaneringen samt föra samtal med de intagna (Ekbom et al. 2010, s. 223, Kriminalvården, 2014g).

2.2.5 Verkställighetsplanering (VSP)

En verkställighetsplanering upprättas för alla klienter inom kriminalvården. Denna planering påbörjas på häktet och följer sedan med klienten under hela avtjänandet av påföljden och innefattar det som ska ingå från det att en person blir dömd till dess att han eller hon har

avtjänat sin påföljd. Denna planering ska med andra ord innefatta förebyggande åtgärder som ska hjälpa klienten till ett liv fritt från kriminalitet. I största möjliga mån ska denna planering göras tillsammans med klienten (Kriminalvården, 2014f).

2.3 Utslussningsåtgärderna i kort

Det finns fyra allmänna utslussningsåtgärder som syftar till att minska återfallsrisken och underlätta övergången från anstalt till frihet för den intagna. Dessa utslussningsåtgärder är frigång, vårdvistelse, halvvägshus samt utökad frigång. I valet av utslussningsåtgärd ska en riskbedömning göras och det är klientens behov som styr valet av vilken utslussning han eller hon bör få (Ekbom et al. 2010, s. 246). Nedan följer en kort presentation av dessa utslussningsåtgärder.

2.3.1 Frigång

Denna utslussningsåtgärd innebär att den intagne tillbringar delar av dagen med att vistas utanför anstalten för att arbeta, studera eller delta i behandling. Detta syftar till att gynna den intagnes möjligheter till en tillvaro utan kriminalitet och droger efter en anstaltsvistelse och få möjlighet till att se en annan bild av det civila samhället (Kriminalvården, 2014j).

2.3.2 Vårdvistelse

Den intagne som har behov av vård eller behandling efter en anstaltsvistelse kan bli beviljad utslussning i form av vårdvistelse. Denna utslussningsåtgärd syftar till att den intagne ska få behandling eller vård för sitt missbruk eller liknande faktorer som kan vara anledning till individens kriminalitet (Ekbom et al. 2010, s. 247). Denna åtgärd genomförs vanligtvis på ett så kallat HVB-hem (hem för vård och boende) eller i ett familjehem där den intagne får behandling (Kriminalvården, 2014k).

2.3.3 Halvvägshus

Ett halvvägshus är ett hem som är kontrollerat av kriminalvården och syftar till att ge fortsatt stöd och kontroll efter en anstaltsvistelse (Ekbom et al. 2010, s. 247). Ett halvvägshus är ett sätt för den intagne att återanpassas till samhället i form av att visa eget ansvar samtidigt som stöd och kontroll från kriminalvården fortfarande finns (Kriminalvården, 2014l).

2.3.4 Utökad frigång

Denna utslussningsåtgärd syftar till att den intagne avtjänar resterande tid av sitt straff i hemmet men med elektronisk intensivövervakning i form av en så kallad fotboja (Ekbom et

al. 2010, s. 248). Detta innebär att den straffade inte får lämna sitt hem för mer än vad som är bestämt, till exempel för att arbeta, studera med mera (ibid.). För att denna utslussningsåtgärd ska bli beviljad krävs bland annat att klienten har ett arbete eller annan sysselsättning (Kriminalvården, 2014m).

3 Tidigare forskning

3.1 Tillvägagångssätt i sökandet

Den tidigare forskning vi funnit och sett som relevant har bland annat kommit från BRÅ (brottsförebyggande rådet). De har gjort ett antal utvärderingar kring de reformer som skett inom kriminalvården och då har vi framför allt kollat på de reformer som skett kring utslussningsarbetet. Dessa reformer har syftat till att utslussningsåtgärder ska vara tillgängliga för fler intagna samt att de ska underlätta övergången från ett liv i anstalt till ett liv i frihet (BRÅ, 2004, 2008, 2010). Vi har även funnit avhandlingar och artiklar som behandlar handlingsutrymme, som är ett centralt begrepp i vårt val av teori, eller kriminalvårdens arbete.

Det har varit utmanande att hitta tidigare forskning inom detta område. Efter mycket sökande har vi bland annat hittat forskning som genomförts av brottsförebyggande rådet (BRÅ) i samarbete med Kriminalvården. Vi har även funnit ett antal avhandlingar som tar upp dessa ämnen, kriminalvård eller handlingsutrymme, samt några artiklar som vi funnit relevanta. Vi har valt att dela upp detta i grupper för att underlätta läsningen samt få en struktur i texten.

För att finna tidigare forskning har vi sökt på olika databaser så som Libris och EBSCO-host och använt oss av olika typer av sökord. Vi har även letat efter Kriminalvårdens egen forskning och då framförallt på brottsförebyggande rådets (BRÅ:s) hemsida. Det vi framförallt har funnit har handlat om utvärderingar av olika program och väldigt lite om utslussningsarbete och handlingsutrymme inom kriminalvården.

De sökord vi har använt oss av i sökandet har varit i stil med kriminalvård, utsluss, institution, handlingsutrymme, discretion, prison guard med mera. Vi har i vissa fall fått väldigt många träffar och därmed använt oss av fler sökord samt avgränsat oss till peer reviewed eller avhandlingar. En stor del av det vi fann var skrivet på 1920 - 1930-tal eller har handlat om helt andra organisationer såsom skola, brandförsvaret och liknande. Vi har därmed valt att bortse från detta då de antingen varit skrivna för länge sen och därmed har vi inte sett dem som aktuella. Eller så har området inte varit i närheten av vad vi syftat till att undersöka.

När vi sökte på till exempel ordet handlingsutrymme fick vi väldigt många träffar. Då vi ansåg att vi inte hade tid till att gå igenom flera tusen artiklar och avhandlingar valde vi att avgränsa oss. Vi är dock medvetna om att det finns mycket forskning kring handlingsutrymme, vi har valt att presentera det vi funnit intressant i relation till vår studie. Vi har härmed valt att presentera tre rapporter från BRÅ, två avhandlingar samt fyra artiklar.

3. 2 Aktuell forskning

3. 2. 1 Brottsförebyggande rådets rapporter

Vi har funnit tre rapporter utförda av BRÅ som utvärderar två olika reformer som skedde 2001 och 2007. Alla tre berör arbetet med utslussning inom kriminalvården. Den första rapporten utvärderar en satsning som ägde rum 2001 med syftet att arbetet med att förbereda intagna inför frigivningen skulle intensifieras och struktureras (BRÅ, 2004). Det som framkommer genom denna rapport är att den mest påtagliga förändringen som skedde var ett nytt blankettsstöd för verkställighetsplanering (VSP) och att denna nu följer med den intagne även vid byte av anstalt. Rapporten påvisar en skillnad mellan vilka som fick respektive inte fick utslussning, denna skillnad var främst att de som fick utslussning hade en längre strafftid än två år. De intagna som hade ett straff på ett år fick inte lika mycket stöd i form av utslussning. Enligt kontaktmännen var den vanligaste orsaken till att de intagna inte fick utslussning var klienternas brist på motivation. BRÅ tar även upp några möjliga förklaringar till varför det enbart hade skett få förändringar i arbetet, bland annat att uppföljningsperioden endast var ett år och att en längre uppföljningsperiod hade gett personalen mer tid till att genomföra förändringar i arbetet. Ytterligare en förklaring de åskådliggjort är att de förändringar som skedde gav personalen en ökad arbetsbelastning i form av ökade dokumentationskrav (BRÅ, 2004). BRÅ (2004) tar även upp ett antal åtgärder som skulle kunna öka antalet som får utslussning. Bland dessa nämner de bättre information till både intagna och personal, förenklade administrativa uppgifter samt en förändrad syn på vilka intagna som skulle kunna beviljas utslussning.

Den andra rapporten är från 2008 och utvärderar de effekter som skedde under det första året efter 2007 års utslussningsreform. Denna reform och lagändring syftade till att fler personer skulle erbjudas en mer strukturerad övergång från anstalt till frihet i form av utslussning. De utslussningsformer som fanns skulle med andra ord bli mer tillgängliga för fler personer och under en längre tid samt att en ny utslussningsåtgärd i form av halvvägshus tillkom (BRÅ, 2008).

Det som framgår av denna rapport, som framförallt har koppling till det vi syftat att undersöka, är att de flesta som beviljas utslussning är intagna som vistats på någon form av anstalt av lägre säkerhetsklass. Endast fem procent av de intagna som beviljades utslussning i form av utökad frigång, efter ovan nämnda reform, kom från intagna på fängelser med hög säkerhet. Samt att inga prövningar för utslussning i form av utökad frigång gjordes från de anstalter som har den högsta säkerhetsklassen. Dock kommer en majoritet av de som beviljats utslussning i form av vårdvistelse från slutna anstalter (BRÅ, 2008). Denna rapport antyder att utslussningsarbete inte är vanligt på en anstalt med hög säkerhetsklass. Det kan bero på att det inte ses som önskvärt att friges eller slussas ut från dessa slutna anstalter, ~~dock förekommer det utslussningsarbete.~~ Utslussningsarbetet kan ta sig i uttryck på olika sätt beroende på vilken säkerhetsklass anstalten har och den intagnes behov (ibid.).

Den tredje rapport som vi hittat från BRÅ (2010) är en slutrapport där de också utvärderar den förändring som trädde i kraft den 1 januari 2007 i och med lagändringen. Denna lagändring syftade till att fler skulle få möjlighet till utslussning och att dessa skulle vara mer anpassade till individens behov. Denna lagändring medförde, som ovan nämnt, olika förändringar i form av omarbetade utslussåtgärder. Denna rapport handlar framförallt om de som fick utslussning i form av utökad frigång samt en återfallsanalys av dessa personer.

3. 2. 2 Avhandlingar

Det har varit svårt att hitta avhandlingar som varit relevanta för vårt valda område. Vi har endast hittat två som vi sett som passande. Den ena är skriven av Kerstin Svensson. Denna avhandling handlar dock om frivårdens arbete och utveckling och syftar till att förstå frivården som organisation och praktik. Avhandlingen tar inte upp utslussning utan fokuserar på det arbete frivården bedriver och främst i form av övervakning. Svenssons avhandling jämför även hur frivård kan ses som en annan typ av fängelse i den bemärkelse att frivården är ansvariga för de brottspåföljder som avtjänas i frihet, ett exempel på detta är elektronisk fotboja (Svensson, 2001). Då frivården ofta tar över när en intagen lämnar anstalten anser vi att detta går att koppla till vår studie.

I Lindelöf och Rönnbäcks (2004) avhandling *Att fördela bistånd om handlägningsprocessen inom äldreomsorgen* tar de upp rollen som gräsrotsbyråkrat. Vi har funnit detta relevant trots ett fokus på äldreomsorg, då de använder sig av Lipskys definition av gräsrotsbyråkrater och tar upp den frihet som finns under ansvar i arbetet med handläggning. De har dock fokuserat mer på handläggningen och hur handläggare konstruerar sina klienter medan vi syftar till att

undersöka hur själva handlingsutrymmet i arbetet ger sig i uttryck under relationsskapande samt skapande av sin yrkesroll.

3. 2. 3 Artiklar

De flesta vetenskapliga artiklar vi har funnit handlar om olika behandlingsprogram inom kriminalvården, både i Sverige och utomlands, och utvärderingar kring dessa. De artiklar vi funnit som behandlar kriminalvård eller den personal som arbetar inom kriminalvården kommer att kort presenteras nedan.

Den artikel vi fann som behandlade kriminalvård visade sig vara en förlängning på Kerstin Svensson avhandling som nämndes ovan. Denna artikel behandlade inte heller utslussning och det arbete som bedrivs inne på anstalt utan fokuserade på kriminalvården som övervakande organisation i form av frivård. Artikeln tar med andra ord upp i stort sett samma saker som avhandlingen som skrevs ett par år tidigare (Svensson, 2004).

Evans (2013) har skrivit en artikel som handlar om socialarbetares handlingsutrymme inom socialtjänsten med fokus på vuxna klienter. Studien är gjord i England och behandlar socialarbetarnas förhållningssätt till lagar och regler och om de upplever att deras handlingsutrymme har krympt eller inte. Han lyfter fram att det finns olika förhållningssätt och syn på hur olika professioner påverkar de attityder som finns till att följa organisationens regler samt använda det handlingsutrymme som finns (ibid.). Då den teori vi till slut kom fram till innehåller begreppet handlingsutrymme anser vi att det är relevant att se hur andra myndigheter använder sig av, och ser på, det handlingsutrymme som en gräsrotsbyråkrat besitter.

Vi har även hittat en artikel som är skriven i Danmark och behandlar den komplexitet som finns i att undersöka relationen mellan intagna och kriminalvårdare. Denna artikel handlar framförallt om den utmaning som kommer i och med att göra en etnografisk fältstudie i en fängelsemiljö. Denna artikel behandlar olika faktorer som finns i denna slutna och kontrollerade miljö och hur detta påverkar både intagna och personal (Molding Nielsen, 2010). Molding Nielsen kommer fram till att både kriminalvårdarna och de intagna behöver ett visst mått av handlingsutrymme för att ha möjlighet att skapa och upprätthålla relationer (2010). Detta menar Molding Nielsen är viktigt för att få det vardagliga livet inne på anstalt att fungera för de inblandade parterna (2010).

Ytterligare en artikel vi funnit är en kvantitativ studie som undersöker den psykosociala arbetssituationen på fyra svenska fängelser. Denna studie tar reda på hur personalens hälsa blir påverkad av arbetet. Författarna kollar även på medicinska variabler så som blodtrycket hos personalen. De undersöker enbart manliga kriminalvårdare och kommer fram till att det finns skillnader mellan de undersökta anstalterna (Harenstam & Theorell, 1988). Harenstam och Theorell (1988) drar slutsatsen att respondenternas självupplevda arbetsvillkor i synnerhet handlingsutrymmet i yrket syns i resultatet av analysen av respondenternas noradrenalinnivån (ett av det så kallade stresshormonerna) under arbetstiden men även under fritiden. I den här studien verkade det som om skillnaden i de huvudsakliga nivåerna i de fyra fängelserna skulle kunna bero på psykosociala reaktioner på arbetsmiljön snarare än skillnaden mellan individuella karaktärsdrag, vilka var fördelade olika på de olika anstalterna (ibid.).

4 Teori

När vi har genomfört arbetet med denna uppsats så har vi gått in med ett huvudfokus, vilket var att se hur utslussningsarbetet bedrivs på en klass 1 anstalt i Sverige. Teorin var inte det vi fokuserade på i början av uppsatsarbetet, utan vi arbetade induktivt och teorin växte fram under arbetet med kodningen av empirin. Den teori vi har ansett vara mest relevant och användbar i analysen av empirin är begreppet handlingsutrymme. Det vi kan utläsa av våra intervjuer är att personalen har ett visst mått av handlingsutrymme i arbetet med de intagna. Detta handlingsutrymme finns i form av bland annat hur de skapar relationer, i yrkesrollen men även i det övriga arbetet som kriminalvårdarna och kanske främst det arbete kontaktmännen bedriver.

Våra teoretiska utgångspunkter har vi funnit framförallt i Svensson, Johnsson & Laanemets (2008) utgångspunkter kring socialarbetares handlingsutrymme. Svensson et al. tar bland annat stöd i Lipskys (2010) teori om gräsrotsbyråkraters handlingsutrymme. I detta avsnitt kommer vi att presentera handlingsutrymme som begrepp, i yrkesroll och i relationer. Vi har då denna teori är stor valt ut delar av de begrepp som vi finner viktiga till det vi sedan kommer att använda oss av i analysen av vår empiri. Detta då dessa områden är väldigt stora och viss avgränsning har krävts.

4.1 Handlingsutrymme

Lipsky förklarar att individer som arbetar med myndighetsutövning på olika sätt och är i direkt kontakt med medborgarna, samt har ett betydande handlingsutrymme i hur de

genomför arbetet kan kallas för gräsrotsbyråkrater, vilket är ett centralt begrepp inom denna teori (2010, s.3). Ett specifikt exempel på en gräsrotsbyråkrat kan vara en lärare som arbetar i direkt kontakt med elever och ska lära ut kunskaper. Läraren kan själv välja hur denna kunskap ska läras ut (ibid.). Även Svensson (2008a, s. 16) använder Lipskys definition av gräsrotsbyråkrater som socialarbetare i direkt kontakt med medborgarna och representanter för myndigheten, dock behöver det inte vara en socionom utan kan även som innefatta andra yrkesgrupper.

Svensson skriver om handlingsutrymme och menar att man som socialarbetare är styrd av lagar, regler, överenskommelser men också av traditioner (2008a, s. 17). Handlingsutrymme erbjuder en frihet men under ansvar och dessa utgör grunden i hur man använder det handlingsutrymme som finns (ibid.). Svensson menar vidare att utnyttjandet av handlingsutrymmet kan skilja sig mellan personer, även om det kan finnas en tradition inom organisationen som gör att man använder det relativt lika, så styrs individen även av egna erfarenheter. Både Svensson (2008a, s. 23) och Lipsky (2010, s. 188ff) tar upp det dilemma som en gräsrotsbyråkrat befinner sig i eftersom det är ett gränsland mellan organisationen och klienten. Det finns ett så kallat inbyggt dilemma i att vara både medmänniska och en representant för organisationen. Svensson (2008a) förklarar detta dilemma enligt följande:

”En handling som utifrån organisationens perspektiv ter sig som självklart och rationellt kan i perspektivet att agera människa till människa te sig mycket märkligt.”
(s. 23).

4. 2 Yrkesroll

Begreppet yrkesroll är också intressant med avstamp i handlingsutrymme, då det finns ett visst utrymme att forma sin yrkesroll personligt (Johnsson, 2008, s.96). Evans menar i sin bok *Professional Discretion in Welfare Services – Beyond Street-Level Bureaucracy* (2010), som har sin utgångspunkt i Lipskys teori om handlingsutrymme, att en central del i handlingsutrymme är friheten i att utöva sin yrkesroll (s. 11).

Roller är kontextbundna och formas efter vilken social värld vi befinner oss i och vilka vi omges av, så som arbetsgruppen. Vidare så formas yrkesrollen av många olika saker, bland annat oss själva som individer med vår specifika bakgrund, ålder, kön med mera. Även organisationens krav formar rollen, liksom klienterna och själva professionen också är delar av den spänning som formar yrkesrollen (Johnsson, 2008, s.95f). Samhället formar de krav

som finns på olika yrken och yrkesroller, rollens benämning som till exempel kriminalvårdare kommer med vissa förväntningar både från samhällets sida men även från organisationen. Det förväntas av individen att denne har en viss kunskap då han eller hon blivit tilldelad sin yrkesroll. Dock räcker inte endast den formella kompetensen utan det krävs även en ”reell kompetens”, denna kompetens innefattar det man bär med sig i form av bland annat förmågor som man har utvecklat under icke-formell utbildning. Exempel på icke-formell utbildning kan vara självupplevda händelser som kan likna den situation klienterna befinner sig i (Johnsson, 2008, s. 97f).

4. 3 Relationer

Lipsky för ett resonemang kring hur gräsrotsbyråkrater, både enskilt och i grupp, kan använda sig av handlingsutrymmet för att ta kontroll över sin arbetssituation (2010, s. 190). Svensson lyfter även upp hur både organisationens riktlinjer och individens tankesätt formar gränserna för det sociala arbetet (2008b, s. 55). En av de saker som påverkar hur utrymmet används är beroende av vad som sker i interaktionen med klienter och arbetskollegor (ibid.). Det förhållningssätt olika personer har till varandra formas utifrån det sammanhang man befinner sig i, och därigenom formas en relation som kan uttrycka sig i olika former beroende på vad som förväntas av de båda parterna (Svensson, 2008c, s. 166).

När det i vardagen pratas om relationer är det vanligt att tankarna går till de relationer som skapas mellan till exempel en förälder och ett barn eller en kärleksrelation. Vanligtvis relateras det inte direkt till de många andra relationer man kan finna sig i. De flesta människor skapar någon form av relation till dem de möter, dock behöver inte alla vara känslomässigt laddade. En relation kan vara laddad med både positiva eller negativa känslor som tar sig uttryck på olika sätt (Svensson, 2008c, s. 165f).

Som gräsrotsbyråkrat skapas olika relationer till klienterna beroende på vilken typ av organisation de befinner sig i. Det kan handla om bland annat en omsorgsrelation eller en behandlingsrelation som i sin tur kan leda till att relationen blir emotionellt laddad (Svensson, 2008c, s. 167ff). Dessa typer av relationer kommer vi att presentera nedan.

4. 3. 1 Omsorgsrelation

Omsorgsrelationen är dominerande inom de områden där det finns en återkommande kontakt med klienten, dock kan den även förekomma under omständigheter där klienten inte vill ha en relation och socialarbetaren driver fram den. I denna form av relation är hjälpbehovet i fokus,

den som ska hjälpa har övertaget då den som blir hjälpt hamnar i beroendeställning och därmed i ett underläge. Denna typ av relation styrs av filantropidén där det fokuseras på den som tillhandahåller hjälpen och godheten i denna handling (Svensson, 2008c, 167f).

4. 3. 2 Behandlingsrelation

Denna relation är, som namnet antyder, baserat på behandlingsidealet där det är socialarbetaren som är experten och har tolkningsföreträdet. Denna relation har metoden i fokus och därav bidrar den till att skapa rollerna för socialarbetaren och klienten. Det är beroende av den dominerande metoden hur mycket emotionellt engagemang socialarbetaren kan uttrycka. Den kontroll som metoden utgör kan orsaka att relationen upplevs som opersonlig (Svensson, 2008c, s. 170f).

5 Metod

Inom den samhällsvetenskapliga forskningen finns två stora metoder som Bryman (2011) presenterar i sin bok *Samhällsvetenskaplig forskning*. Dessa två är den kvalitativa och den kvantitativa metoden, dessa skiljer sig avsevärt åt, och styrs, beroende på forskningsfråga. Den kvantitativa forskningsmetoden utgår från att forskaren ska mäta på förhand bestämda företeelser. Medan å andra sidan den kvalitativa metoden avser att kartlägga vad som händer i den sociala verkligheten där respondenterna befinner sig (Bryman, 2011). Den kvantitativa metoden syftar till att nå ut till en större population och på så sätt få en bredare bild av det forskningsproblem som forskaren syftar till att undersöka (Bryman, 2011, s. 40). Den kvantitativa metoden bygger till stor del på ett deduktivt synsätt där forskaren har en klar teori som han eller hon syftar till att pröva, med andra ord handlar det om en hypotesprövning (ibid.).

Bryman (2011) beskriver kvalitativ forskning:

”Många kvalitativa forskare ger [...] uttryck för en vilja att uppfatta den sociala verkligheten och det som händer i den på samma sätt som de som lever i denna verklighet...” (s. 362).

Vi har i denna studie använt oss av en kvalitativ metod då syftet med uppsatsen är att studera kontaktmännens upplevelser och erfarenheter av utslussarbetet på en klass 1 anstalt i Sverige. Vi vill kunna studera den sociala verklighet som de intervjuade kontaktmännen befinner sig i.

Detta ledde till att vi lockades till den kvalitativa metoden snarare än den kvantitativa metoden.

Utifrån detta område har vi valt att använda oss av intervjuer, detta ledde till att vi tog fram en intervjuguide (se bilaga 1), för att kunna undersöka kriminalvårdarnas egna upplevelser av sitt arbete (ibid.). För att nå en större population hade vi kunnat använda oss av en kvantitativ enkät som kontaktmännen fått svara på (Bryman, 2011, s. 227ff). Genom enkäter hade vi kunnat få fler svar men då hade djupet som kvalitativa intervjuer erbjuder gått förlorat (ibid.). Då vi ville få möjlighet till att ställa följdfrågor och be om fördjupade svar ansåg vi att den kvalitativa metoden passade denna studie bättre. Från början hade vi inte några klara frågeställningar utan bara preliminära. På grund av att detta område var relativt okänt för oss, ville vi ha möjligheten att låta respondenterna styra samtalet och på så sätt få fram intressant information. Vi ville även ge respondenterna möjligheten att använda sina egna begrepp och lyfta det dem anser central i sitt arbete. Detta ledde oss fram till valet av semistrukturerade intervjuer. Nedan kommer redogörelser för de olika begreppen och stegen i metoden samt själva arbetet med studien.

5. 1 Grounded Theory

Som Johannessen och Tufte (2003) beskriver så har vi i likhet med Grounded Theory gått in med förhållandevis öppna ögon, dock med ett fokus på det specifika forskningsområdet (s. 107). Grounded Theory (GT) kan kort förklaras som ett tillvägagångssätt där man har empirin som grund för sin teori och senare arbetar sig fram till en hypotes (Johannessen och Tufte, 2003, s. 106f). Detta tillvägagångssätt grundar sig i en induktiv syn på arbetet, vilket innebär att ingen teori på förhand är bestämd utan forskaren styrs av sin insamlade empiri (Bryman, 2011, s. 28; Johannessen och Tufte, 2003, s. 106f; May, 1996, s. 47; Starrin, 1996, s. 106). Det finns dock kritik mot denna typ av tillvägagångssätt, bland annat att det kan vara svårt för en forskare att renodlat använda sig av Grounded Theory då det är osäkert om det alltid leder fram till en ny teori. Det finns även många skrifter om detta tillvägagångssätt som gör det svårt att komma fram till hur den ska användas då åsikterna hos forskarvärlden går isär (Bryman, 2011, s. 522). En annan svårighet som Starrin (1996) tar upp är den vana som forskare har att precisera sina forskningsfrågor på förhand medan Grounded Theory menar på att intervjuaren ska utforma så öppna frågor som möjligt (s. 106). Detta har gjort det svårt för oss att kunna påstå att vi använt oss renodlat av Grounded Theory. Vi har i vår studie blivit influerade av denna typ av tillvägagångssätt, vi insåg dock tidigt i arbetet att det inte var

möjligt att gå in helt förutsättningslöst då vi har med oss ett visst mått av förförståelse (se rubrik förförståelse).

Starrin (1996) uttrycker sig enligt följande angående Grounded Theory: ”Problematiseringen är snarare slutprodukten än förutsättningen när man arbetar enligt GT”(s. 106). Detta visar att det induktiva synsättet överensstämmer med Grounded Theory på så sätt att man arbetar utan att på förhand ha en teori klar för sig, utan låter empirin styra valet av teori (Bryman, 2011, s. 28; May, 1996, s. 47). Detta har vi gjort under arbetets gång då vi gick in utan en given teori och påbörjade kodningen och därmed även analysarbetet av vår empiri för att komma fram till en passande teori. Svårigheten med detta tillvägagångssätt har varit att komma fram till en teori då materialet från intervjupersonerna var brett och många möjliga val av teorier fanns.

5. 2 Kvalitativa intervjuer

Enligt Bryman (2011) har den kvalitativa metoden tre stora skillnader från den kvantitativa. Dessa skillnader är ett induktivt synsätt istället för ett deduktivt, en mer tolkningsinriktad ståndpunkt snarare än en naturvetenskaplig samt ett ontologiskt synsätt som innebär att man fokuserar mer på upplevelser och har ett konstruktionistiskt synsätt, till skillnad från den kvantitativa metodens fokus på siffror och mätning (Bryman, 2011, s 340f). Inom den kvalitativa forskningsmetoden finns det olika former av datainsamling, vi har valt att använda oss av intervjuer i denna studie och den specifika formen av semistrukturerade intervjuer (se nästa avsnitt) (Bryman, 2011, s. 412ff). Bryman skriver även om så kallade gruppintervjuer där forskaren intervjuar ett flertal respondenter samtidigt (Bryman, 2011, s. 446). Den form av intervju utgår från en viss frågeställning eller tema, fördelen med denna form är att respondenterna kan ta hjälp av varandra och på så sätt kan de komma på saker som de annars kanske inte hade tänkt på (Bryman, 2011, s.446ff). Forskare som använder denna metod är enligt Bryman (2011) intresserade av samspelet mellan respondenterna samt de reaktioner olika åsikter kan frambringa (s.447). Vi har dock varit intresserade av att undersöka kontaktmännens individuella upplevelser och erfarenheter av arbetet.

Starrin & Renck (1996) beskriver kvalitativa intervjuer i boken *Kvalitativa studier i teori och praktik* som ett samtal med syfte att samla information (s. 52). De kvalitativa intervjuerna skiljer sig från de kvantitativa på så sätt att de är betydligt mer flexibla och mindre strukturerade samt ger utrymme att följa intervjupersonens riktning (Bryman, 2011, s. 413f). Den kvalitativa intervjun är mer inriktad på att få fylliga och detaljrika svar samt att intresset ligger i intervjupersonens ståndpunkt snarare än i forskarens intressen (ibid.). Detta leder till

att materialet kan bli brett och variera mellan intervjupersonerna då det är dem som på ett sätt leder samtalet och vi som intervjuare har sökt efter intressanta spår att följa upp. Nackdelen med en kvalitativ intervju är att, i brist på strukturering, blir den inte lika lätt att mäta reliabilitet och validitet på, då dessa begrepp får omvärderas för att passa den kvalitativa inriktningen (Bryman, 2011, s. 413). Inom den kvalitativa forskningen går åsikterna isär om hur det bör skrivas om reliabilitet och validitet (se avsnitt reliabilitet och validitet) (Bryman, 2011, s. 161ff). En kvantitativ studie är strukturerad och har klara frågor som ställs i samma följd till alla intervjupersoner (ibid.). Det kvantitativa tillvägagångssättet med tydlig strukturering bidrar till att maximera validitet och reliabilitet då det är lättare att jämföra svar då alla respondenter svarar på samma frågor i samma följd (ibid.).

Bryman (2011, s. 440f) tar upp för- och nackdelar med intervjuer kontra deltagande observationer. Med deltagande observation kan forskaren få en större inblick i den sociala verkligheten som respondenterna befinner sig i, samt få en bredare förståelse för kulturen. I vår studie har det inte varit möjligt med deltagande observationer då vår målgrupp varit kontaktmän på en klass 1 anstalt. Dessa anstalter tillåter inte obehöriga tillträde då det är en sluten miljö med så kallade högriskintagna. Dock finns det även nackdelar med deltagande observationer. Respondenterna och andra i den sociala miljön som studeras kan bli påverkade av forskarens närvaro och att göra det till ett naturligt inslag kräver lång tid (Bryman, 2011, s. 442f). Fördelen med kvalitativa intervjuer är att forskaren inte stör i den miljö vilken respondenterna bedriver sina liv, forskaren förlitar sig istället på återberättandet av deras sociala verklighet (ibid.).

5. 3 Semistrukturerade intervjuer

Som tidigare nämnt har vi valt att använda oss av den semistrukturerade intervjuemetoden. May nämner att denna typ av intervju, till skillnad från strukturerade intervjuer, tillåter intervjupersonerna att använda sina egna ord och begrepp, samt att denna metod gör det möjligt att jämföra flera intervjuer med varandra eftersom de utgår från samma teman (2001, s. 151). Bryman fortsätter på samma spår och menar att intervjuguidens teman är specifika men att det finns möjligheter till följdfrågor, dock kommer de olika teman oftast att komma i samma följd och med liknande frågor (2011, s. 415). Med hjälp av intervjuguiden ville vi kunna göra jämförelser mellan de olika intervjuerna då det är samma huvudteman och frågor som återkommer även om intervjupersonerna har haft stor frihet när det kommer till att svara på dessa frågor. Vår ambition är att kunna som Starrin och Renck (1996) säger, ”... försöka

upptäcka vad det är som sker, vad det är som händer, snarare än att bestämma omfattningen av någonting som är på förhand bestämt.” (s. 55).

För att få ett friare samtal under intervjuerna och få tillstånd att använda diktafon fann vi att anonymisering var den bästa metoden. Vi framhöll att detta var ett sätt för oss att öka tryggheten för våra intervjupersoner. Vi berättade även varför användandet av diktafon var viktigt för oss, vi framhöll att det var ett hjälpmedel för att vi skulle undvika att missa eller missuppfatta viktig information samt inte anteckna allt för mycket under intervjun. Vi framhöll även att det bara var vi som skulle lyssna på inspelningen och sedan radera datafilen när studien var klar (Bryman, 2011, s. 428f). Vidare när vi genomförde intervjuerna var vi noga med att låta intervjupersonerna tala till punkt, dock så stack vi in med ljud som ”mmm” och även uttrycket ”det var intressant”. Detta gjorde vi för att bekräfta våra intervjupersoner och visa att vi var intresserade av vad de hade att säga (May, 2001, s. 157). Starrin och Renck kallar detta ”Probing” och menar att det kan leda till att intervjupersonen fördjupar sina svar (1996, s. 64). Med ”Probing” menas bland annat att kunna lyssna och höra vad det är som behöver följas upp, samt kunna ställa relevanta följdfrågor (Starrin & Renck, 1996, s. 64). Vidare handlar det även om att via kroppsspråket visa att man är intresserad av det intervjupersonen har att berätta (ibid.). Intervjuerna hölls utanför intervjupersonernas arbetstid och på en plats valda av dem, dock med ett krav från vår sida att det skulle vara en lugn och ostörd miljö inte till exempel ett café (Grønmo, 2004, s. 164). Anledningen till att vi valde att låta intervjupersonerna styra val av plats var för att kunna få till en avslappnad intervju där vi kunde gå på djupet (Johannessen och Tufte, 2003, s. 99f).

När vi genomförde intervjuerna valde vi, efter att ha övervägt både för- och nackdelar, att göra dem tillsammans. En av de nackdelar vi fann med att dela upp intervjuarbetet var det faktum att vi inte genomfört sådana intervjuer innan och ansåg att vi kunde ha stor nytta av att vara två och hjälpas åt. En annan nackdel vi övervägde var att det kunde framstå som en ”två mot en” – situation gentemot vår intervjuperson. Denna känsla av ”två mot en” försökte vi minska genom att en av oss höll i intervjun medan den andra fungerade lite som en bisittare. Vi förklarade detta för våra intervjupersoner så de skulle förstå varför vi båda var där och varför den andra personen mest satt tyst (May, 2001, s. 157). Den största fördelen med att vara två intervjuare var att vi kände att vi kunde hjälpas åt med att fylla i med frågor på slutet av intervjun och därmed undvek vi att viktig information föll bort. Vi valde att inte dela upp frågorna under intervjun då vi ville att intervjun skulle flyta på som ett samtal (Starrin & Renck, 1996, s. 52). I slutet av varje intervju kunde den person som satt och tog anteckningar

sticka in och ställa ytterligare frågor. Allt detta gjorde vi med tanke på hur vi skulle få intervjun att vara avslappnad och att våra intervjupersoner skulle känna sig trygga och därmed svara ärligt på våra frågor (Starrin & Renck, 1996, s. 63f).

5.4 Utformande av intervjuguide

Bryman (2011) skriver om utformningen av en intervjuguide där han framhåller att forskaren inte bör ta för snäva teman utan vara öppen för att det kan ändras (s. 419f). Att ha för specifika frågeställningar och teman i intervjuguiden motsäger också det arbetssätt Grounded Theory står för. Frågorna ska formos efterhand under arbetet med intervjuguiden. Han föreslår även att en pilotintervju bör hållas, detta kan ses som ett tillfälle att prova de teman och frågor man har konstruerat i intervjuguiden (ibid.). Vi gick in med några övergripande teman av blandad karaktär för att hålla dörrarna öppna för olika sorters teorier och svar från respondenterna. Under genomförandet av vår pilotintervju fick vi tips på hur vi kunde ändra vissa frågeställningar så att de inte skulle bli förvirrande för intervjupersonen. Vi hade en viss svårighet i att avgränsa oss då det fanns mycket vi ville veta, men efter diskussioner och genomförandet av pilotintervjun omformade vi intervjuguiden och kom fram till ett resultat vi blev nöjda med (Bryman, 2011, s. 419f).

5.5 Kodning

Grønmo (2006) skriver i sin bok *Metoder i samhällsvetenskap* om olika sätt att koda kvalitativt data. Han menar att genom kodning gör man materialet tillgängligt och forskaren kan skapa sig en överblick kring de teman som finns (Grønmo, 2006, s. 245f). Vidare lyfter han fram att genom en så kallad öppen kodning använder man problemställningarna som guide, dock ska man inte i första steget fastna i dessa då det kan komma fram andra intressanta upptäckter ur empirin (ibid.).

Johannessen och Tuft (2003) beskriver fyra steg i kodningsarbetet vilka är, helhetsintryck, kodning, kondensering och sammanfattning (s.110ff). Vi valde att följa Johannessen och Tuftes beskrivning av de fyra stegen då vi fann att det strukturerade arbetet väl. Vi började arbetet med kodning genom transkribering där vi skrev ner allt som sagts under intervjuerna, redan här bearbetar man materialet och skapar sig en överblick. Efter transkriberingen gick vi vidare med att hitta teman och nyckelord, det vill säga ett helhetsintryck. Under detta steg gick vi inte så djupt in i materialet men samtidigt måste en viss avgränsning ske. Det kan ges i uttryck genom att forskaren bortser från irrelevant information (ibid.). För oss innebar det

att vi under det inledande arbetet såg över transkriberingen och lyfte upp avsnitt vi ansåg vara av intresse, svårigheten var att välja rätt. Vi insåg snabbt att våra tolkningar kom att ändras under arbetets gång, vilket nödvändigtvis inte behöver vara något negativt (ibid.).

Nästa steg som Johannessen och Tufte beskriver är det dem benämner kodning (2003, s. 111ff). Detta steg i processen syftar till att göra materialet analyserbart och ordna texten i teman och koder. Under arbetet har våra teman kommit från intervjumaterialet, detta förfaringssätt är vanligt vid induktivt arbetssätt. Dock har vi även blivit influerade av det deduktiva arbetssättet i och med att vi har haft frågeställningar att utgå ifrån när vi kommit till denna del (ibid.). De återkommande teman vi kunde hitta i intervjumaterialet var relationer och yrkesroll. När vi hittat dessa började vi leta teori och handlingsutrymme växte fram som ett naturligt val. Därefter valde vi också handlingsutrymme som ett övergripande tema i kodningen. Även under denna del av processen har vi gått tillbaka och sett över våra koder och ibland även kodat om för att hålla oss till relevant information. Johannessen och Tufte (2003) tar också upp att kodning är tidskrävande samt att det kan vara nödvändigt att koda om (s. 111ff). Detta anser dem vara en naturlig del i processen och att det kan ge analysen bättre djup då man lär sig den verklighet man studerat (ibid.). Vi lade vikt vid kontaktmännens egna upplevelser kring arbetet, upplevda utmaningar och svårigheter när vi kodade. Vi har försökt undvika att stycka upp texten allt för mycket samt att vår ambition har varit att inte förlora intervjupersonernas egna uppfattningar.

Under den tredje fasen i arbetet som benämns kondensering har vi kortat materialet och kollat om olika koder har kunnat slås ihop eller underordnas varandra (Johannessen och Tufte, 2003, s. 114). För att göra materialet överskådligt skapade vi tabeller med koder och ordnade sedan in det intervjupersonerna berättat under dessa rubriker. Vi gjorde detta för att underlätta analysarbetet samt att vi lättare fick en överblick kring vem som sagt vad och på vilket sätt de uttryckt sig (ibid.).

Det fjärde och sista steget i denna process kallas för sammanfattning. Det är under denna del av arbetet som vi har gått tillbaka till vår rådata för att se att det stämde överens med det vi fått fram efter kondenseringen (Johannessen och Tufte, 2003, s. 115). Självfallet har vi under arbetets gång hittat nya saker vi inte såg i början. Det vi ansåg vara viktigt var att säkerställa att vi inte missat något under det andra stegen (ibid.).

Analys och kodning har vi utfört sida vid sida, utmaningen vi upplevt med detta arbetssätt var att inte tappa fokus. Kodningsarbetet har varit omfattande och stundom jobbigt, men vi har med hjälp av varandra tagit oss i hamn samt bibehållit fokus under arbetet.

5. 6 Urval

När vi gjorde urvalet hade vi några specifika krav på våra intervjupersoner, dessa var att de skulle ha lång (minst tio års) erfarenhet av arbetet inom kriminalvården samt att de var kontaktmän till intagna och där med arbetar med utslussning. Vi önskade även en jämn fördelning mellan män och kvinnor. Dessa krav bidrog till att vi använt oss av målinriktat urval då vi ville att intervjupersonerna skulle överensstämma med målet för undersökningen (Bryman, 2011, s. 434). Den anstalt vi kom att välja till denna studie valdes genom ett enligt Bryman kallat bekvämlighetsurval (2011, s. 194ff). Med bekvämlighetsurval menar Bryman att man använder sig av personer som finns tillgängliga för tillfället. Det var på detta sätt vi kom i kontakt med vår pilotintervjuperson och genom denne lotsades vidare till andra intervjupersoner. Detta ledde till att alla intervjupersoner arbetar på samma anstalt. Valet av intervjupersoner kan ses som Bryman (2011) benämner, snöbollsurval. Snöbollsurvalet innebär att man har kontakt med ett fåtal människor som sedan lotsar en vidare till andra relevanta intervjupersoner (Bryman, 2011, s. 196). I vårt fall innebar det att vi hade en pilotintervju och sedan bad denna individ föreslå andra personer som kunde vara av intresse för vår undersökning. Det som kan uppfattas som en nackdel med denna urvals typ är att forskaren inte har så mycket makt över själva urvalet och på så sätt kan missa andra relevanta och intressanta intervjupersoner. För att minimera denna risk presenterade vi våra önskemål angående relevanta intervjupersoner. Detta ledde fram till att vi utöver pilotintervjun höll fem intervjuer med individer som alla arbetade som kriminalvårdare och kontaktmän på en klass 1 anstalt. Vi har valt att inte ta med pilotintervjun i vår studie då i stort sett hela vår intervjuguide kom att ändras efter denna intervju. Dessa intervjupersoner befinner sig i åldersspannet ca 35-60 år och deras erfarenhet av arbetet har varierat mellan 12 till 19 år. Resultatet av fördelningen mellan könen blev att vi intervjuade tre kvinnor och två män. Längden på intervjuerna varierade mellan 40 minuter upp till 90 minuter beroende på hur mycket intervjupersonerna valde att berätta.

5. 7 Reliabilitet och validitet

Det kvantitativa synsättet på reliabilitet innebär enligt Bryman att man undersöker måttens och mätningarnas tillförlitlighet och logik (2011, s. 161). Validitet i kvantitativ forskning

innebär enligt Bryman (2011) att man säkerställer att studien verkligen mäter det som forskaren avser att mäta (s. 163). Inom den kvalitativa forskningstraditionen har reliabilitet och validitet däremot inte någon bestämd innebörd, detta innebär att det finns ett antal olika synsätt på dess betydelse (Svensson, 1996, s. 209). Det begrepp vi har valt att utgå ifrån är ett av dem som Bryman presenterar, han skriver att reliabilitet och validitet kan översättas till tillförlitlighet inom kvalitativ forskning (2011, s. 352ff).

Det finns fyra delkriterier inom begreppet tillförlitlighet, dessa är trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera (Bryman, 2011, s. 354ff). Med trovärdighet menar Bryman att det finns fler än en sanning om den sociala verkligheten. För att uppnå det kriteriet kan forskaren använda sig av antingen respondentvalidering eller triangulering (ibid.). Respondentvalidering innebär att forskaren återkopplar till respondenterna vad denne har sagt och försäkras om att allt uppfattats korrekt (Bryman, 2011, s. 535f). Triangulering å sin sida innebär att forskaren använder sig av fler än en metod för att studera den sociala företeelsen (ibid.). Vi har i vår studie valt att använda oss av det förstnämnda, alltså respondentvalidering. Detta har vi uppnått genom att vi under intervjuerna säkerställt att vi uppfattat det som sagts på ett korrekt sätt samt använt oss av diktafon för att kunna lyssna på intervjuerna flera gånger. I och med detta har vi säkerställt att ingen information fallit undan eller blivit missuppfattad.

Nästa begrepp inom tillförlitlighet handlar om att studien ska vara möjlig att genomföra igen. Då detta kan ses som svårt inom den kvalitativa forskningen kan man istället förse läsaren med så kallat ”täta beskrivningar” som kan användas som stöd till vidare forskning (Bryman, 2011, s. 355). För att uppnå överförbarhet och pålitlighet i vår studie har vi fokuserat på att skriva en utförlig metoddel samt en välstrukturerad resultat- och analysdel och varit tydliga med vad vi gjort och hur vi har gått till väga. Med pålitlighet menar vi att det ska vara lätt att genom texten följa hur vår process pågått under arbetets gång fram till det färdigställda resultatet (ibid.). Vi har även använt vår handledare som i vissa fall har fått fungera som granskare och hjälpt oss att strukturera samt lett oss in på rätt spår (ibid.).

Möjlighet att styrka och konfirmera handlar om att vara öppen med att vi inte kan vara helt objektiva samt förklara den förförståelse vi har med oss in i studien (Bryman, 2011, s. 355). Detta har vi gjort genom att skriva om den förförståelse vi besatt innan påbörjandet av studien (se avsnitt förförståelse), samt för att visa på transparens genom arbetet har vi varit tydliga med vårt tillvägagångssätt och hur processen fortgått.

5.8 Arbetsfördelning

Under skrivandet av arbetet delade vi upp läsningen och huvudansvaret för olika delar mellan oss två författare. Vi har under hela arbetet suttit tillsammans och hjälpt varandra trots att vi delat upp ansvaret. När vi sammanställt uppsatsen har vi arbetat tillsammans för att på så sätt skapa en röd tråd genom hela arbetet. När det gäller analysarbetet och kodning har detta skett gemensamt, transkriberingen har vi däremot delat upp för att spara tid och på så sätt göra arbetet mer effektivt. Under skrivandet har vi till stor del suttit och skrivit tillsammans, vi har dock delat upp vissa delar. Denna uppdelning skedde främst i sökandet av litteratur kring metod- samt begreppsdelarna.

5.9 Förförståelse

Inför denna uppsats hade vi grundläggande kunskaper om kriminalvården och dess uppbyggnad vilken vi fått genom socionomutbildningen. Med detta menar vi att vi visste hur kriminalvården är uppbyggd med frivård, häkte och anstalt samt att positionen kontakman fanns. Vi hade dock ingen större kunskap om vad denna position innebar eller vad arbetet bestod av. Det vi visste om kontaktmannaskapet var det vi kunde utläsa av namnet, det vill säga att denna person fungerar som en kontaktperson som den intagne kan vända sig till.

När det kommer till utslussning visste vi att de intagna skulle slussas ut från anstalt och att detta arbete främst bedrivs av frivården samt att kriminalvården har en vision som kallas 'bättre ut'. Dock hade vi hört att det finns dem som friges direkt även från de tyngre anstalterna trots att detta inte är att föredra. Vi båda har länge varit intresserade av kriminalvården, både som framtida arbetsplats men även som forskningsområde. Vi har saknat att gå på djupet i denna organisation under utbildningen och därav har vårt intresse väckts och idén till denna uppsats funnits med under en längre period. Under utbildningen har framförallt frivården nämnts, därför valde vi att fokusera på personal inom anstalt och deras arbete.

6 Etik

Vi har i den här studien valt att utgå från de etiska principer som återfinns i Brymans bok *Samhällsvetenskapliga metoder* (2011, s. 131f). De principer han tar upp är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Denna information har getts till intervjupersonerna muntligt innan intervjun har påbörjats. Vi har även förklarat varför diktafon har använts och frågat om deltagarna känt sin bekväma med

detta. För att våra intervjupersoner skulle kunna nå oss delade vi ut kontaktinformation där vi hade skrivit ner våra telefonnummer samt e-post adresser.

6. 1 Informationskravet

Informationskravet innebär att forskaren har ett ansvar att tydligt förklara studiens syfte och erhålla godkännande av intervjupersonerna att använda materialet som kommer att samlas in för studiens genomförande (Bryman, 2011, s. 131). Innan varje intervju förklarade vi syftet med vår undersökning, samt deltagarnas roll i denna. Vi har även frågat om de haft några funderingar kring vår uppsats och deras deltagande.

6. 2 Självbestämmandekravet

Detta etiska krav innebär att deltagarna har rätt att själva bestämma villkoren för deras deltagande och att det finns möjlighet för dem att avbryta sin medverkan när som helst under uppsatsens gång (Bryman, 2011, s. 132). Detta har uppfyllts på så sätt att vi har talat om detta för deltagarna och försäkrat oss om att det har uppfattat syftet och deras roll korrekt. Frågan om de vill delta har ställts både när vi ringt och bokat intervjun samt innan intervjun påbörjats.

6. 3 Konfidentialitetskravet

Deltagarna ska vara säkra på att deras identitet inte kommer att röjas och att personuppgifter kommer att hållas hemliga samt förvaras på ett säkert sätt (Bryman, 2011, s. 132). Vi har valt att inte skriva varken deltagarnas namn, kön eller ålder då samtliga arbetar på samma arbetsplats. På grund av detta har vi även valt att inte nämna vilken stad denna anstalt ligger i. Då frågan om vilka andra som har deltagit har uppkommit, har vi hänvisat till anonymiteten och att vi har tystnadsplikt och inte får dela med oss av sådan information till de övriga deltagarna.

6. 4 Nyttjandekravet

Detta innebär att det material vi samlat in endast kommer att användas av oss till uppsatsen och kommer inte att lämnas ut till oberoende (Bryman, 2011, s. 132). När frågan om användandet av diktafon ställdes var några av deltagarna lite funderade kring om någon annan skulle höra intervjuerna, men vi försäkrade dem om att vi var de enda som skulle lyssna på det under transkriberingsarbetet, och sedan radera dessa filer, och förklarade nödvändigheten med detta (se avsnitt semistrukturerade intervjuer).

7 Resultat och Analys

Vid första anblick och enligt BRÅ:s rapporter (2004, 2008, 2010) verkade det inte finnas något större utslussningsarbete på den anstalt vi intervjuat personal ifrån. Efter vidare diskussion under pilotintervjun framkom det att detta arbete utförs mer eller mindre hela tiden fast med andra benämningar så som VF (villkorlig frigivning), VSP (verkställighetsplanering) men även under samtal med de intagna. Allt arbete inom kriminalvården syftar till att den intagne ska komma ut till ett liv utan kriminalitet och droger, vilket personalen hela tiden arbetar för enligt kriminalvårdens vision.

Vi kommer inte att presentera allt material vi fått fram under intervjuerna då detta skulle bli alldeles för stort. Vi har valt ut vissa delar och citat som vi kopplat ihop med den teori vi valt (se avsnitt teori). För att anonymisera våra intervjupersoner har vi valt att referera till dem som intervjuerson A, B, C, D, E och i löpande text som hen.

Vi har valt att strukturera analysavsnittet utifrån de teman som vi funnit under kodningsarbetet (se avsnitt kodning). Dessa teman vi valt att lyfta upp i denna analys är följande, yrkesroll, relationer till de intagna samt det övergripande handlingsutrymme som finns i arbetet som kontaktman. Dessa teman har fått egna rubriker för att underlätta arbetets struktur. Resultat och analys har vi valt att koppla ihop då vi har använt oss av ett induktivt arbetssätt där teorin har kommit fram genom analys av empiri.

7.1 Yrkesroll

De som arbetar med myndighetsutövning kan även kallas för gräsrotsbyråkrater, som enligt både Lipsky (2010) och Svensson et al. (2008) arbetar på en myndighet och står i direkt kontakt med medborgarna/klienterna. De har därmed både ett ansvar för hur arbetet bedrivs men även en möjlighet till att anpassa detta arbete utifrån klienternas och sina egna behov (Lipsky, 2010, Svensson et al. 2008). Intervjuerson B berättar om en klient som skulle frigges där hen och en kollega gick in till den intagne och önskade honom lycka till och gav honom en kram.

”... så vi gick på kvällen och låste upp för att gå in och krama om honom [---] Och det är ju ett sätt att visa dem att vi som någon form av myndighetspersoner ändå kan visa medmänsklighet, och att vi är människor också och kan uppskatta dem som människor...” (intervjuerson B).

Detta gjorde dem delvis för att visa att myndighetspersoner ändå kan visa medmänsklighet och uppskatta dem intagna som människor, trots alla ramar och regler som finns. Detta är ett exempel på att de hade frihet i utövandet av sin yrkesroll, det var inget som krävdes av dem utan de valde att göra det på eget initiativ (Evans, 2010, s. 11).

Även om en tung klass 1 anstalt kan ses som en sluten arbetsplats med många regler att förhålla sig till finns ett visst utrymme att anpassa sin yrkesroll i arbetet med klienterna. I våra intervjuer framkommer det att personalen har olika sätt att arbeta med de regler som de har att förhålla sig till, men ändå fann vi att de har ett visst utrymme att anpassa arbetet utifrån vad som känns bäst både för dem själva men även för klienten.

”... man måste försöka vara sig själv så mycket det går där inne med lite bus och sånt, inte bli helt institutionsskadade utan få medmänsklighet på anstalten...”

(Intervjuperson C).

Det finns även ett så kallat inbyggt dilemma i att vara både medmänniska och representant för organisationen (Lipsky, 2010, Svensson et al. 2008). Denna konflikt tar sig uttryck på olika sätt hos de olika intervjupersonerna och deras upplevelser av sitt arbete. Dilemmat kan man se i uttryck i intervjuperson B:s uttalande: ”det är väldigt vanligt att man säger till nån, [...] att det kan den jäveln ha alltså, nu är det bra nu ska han ner på isolering.”. Ser man på detta uttalande utifrån ett medmänskligt synsätt kan reaktionen verka märklig, medan det å andra sidan utifrån ett organisationsperspektiv kan ses som en rationell handling (Svensson et al. 2008), då detta är ett av de få verktyg de har för att lugna en situation på avdelningen. Då majoriteten av våra intervjupersoner uttrycker den ökade arbetsbelastningen, som kommit på senare år, finns det få möjligheter för dem att gå ut på avdelningen för att samtala med de intagna och på så vis lugna en situation. Både intervjuperson D och E problematiserar resursbristen som enligt dem bidrar till att det blir en ’monolog snarare än en dialog’ med de intagna och att de använder sig av att skicka de som missköter sig till isolerings-avdelningen istället för att samtala med dem och reda ut vad som blivit fel för att undvika att samma situation ska uppstå igen.

Yrkesrollen är inte statisk utan den förändras och påverkas av många olika faktorer, däribland kollegor, samhället och individens egen utveckling (Johnsson, 2008, s. 95ff).

”Yrkesidentiteten finns som en personlig bas som fyller yrkesrollen, men denna roll är i ständig utveckling” (Johnsson, 2008, s. 108), detta kan bidra till konflikter då kriminalvården kan ses som en myndighet vars klienter många har åsikter om. Media skriver ofta om

kriminalvårdens klienter och fokuserar på det brott som begåtts, men kan ibland missa människan bakom brottet. Kriminalvården skriver på sin hemsida att de som arbetar inom denna myndighet bör ha en human människosyn och tro på allas lika värde samt en tro på att alla kan förändras (Kriminalvården, 2014n). Detta kan röra till det extra för personalen då de känner en viss press från samhället. Intervjuperson E säger ”... jag menar samhället utanför, alltså ni som inte jobbar där inne, ni kräver ju säkerhet...”.

Flera av våra intervjupersoner har påtalat den ökade säkerheten som implementerats främst efter en incident i Huddinge 2011 där en vårdare blev misshandlad till döds av en intagen (Kriminalvården, 2011). En sådan händelse får inte ske, personalen ska inte behöva vara rädda för att bli misshandlade till döds på sitt arbete. En av orsakerna till att detta inträffade sägs vara att hon arbetade ensam (ibid.). Att alltid arbeta i par har nu blivit ett krav som påverkat arbetet med de intagna. Intervjuperson A berättar att hen upplever att det har blivit mer ”måsten” och uppgifter som tar tid från det direkta arbetet med klienterna. Hen säger att ”... det blir mer vakt nu då.” Detta leder till att fokus i arbetet flyttas från de intagna och den vård som kriminalvårdens grundtanke utgår ifrån till att fokus hamnar på säkerheten.

Utifrån ovanstående citat, om att det nu mera blir mer ’vakt’, kan vi se att yrkesrollen förändras då majoriteten av våra intervjupersoner menar att de blivit mer låsta i sitt arbete på grund av den ökade säkerheten. Här är det organisationen som ställer krav på personalen samtidigt som personalen arbetar för att skapa ett tryggt arbetsklimat i samspelet med övriga kollegor och intagna (Johnsson, 2008, s. 95ff). Rollen som kriminalvårdare, och kanske främst som kontaktman, innebär en dubbel sits där både kontroll i form av ’vakt’ och vårdrollen ska tas i hänsyn under arbetet (Ekbom et al. 2010, s. 223). Trots att alla intervjupersoner är överens om att säkerheten är en viktig del i arbetet framkommer det att vården av de intagna är minst lika viktig. Arbetets grundläggande tanke syftar till att den intagne ska komma ut i samhället igen och integreras på bästa sätt. Intervjuperson D säger ”det är ju inte kriminalitet man behandlar utan det är människan...”, här kan vi se att intervjupersonen har tagit makt över sin roll som kontaktman och definierat den utifrån sina egna värderingar. Hen har därmed använt sig av det handlingsutrymme som finns för att skapa ett bra arbetsklimat där hen tillsammans med sina kollegor kan trivas och arbeta utifrån kriminalvårdens grundsyn utan att tappa andra viktiga delar (Johnsson, 2008, s. 95ff).

Problemet med ökat säkerhetstänk men med samma personalstyrka skapar en svårighet i att ingen får lämnas ensam. Intervjuperson E talar om att när de arbetar tre personer kan inte en

eller två gå och göra något för då blir den tredje personen ensam och därmed kan hen inte göra det jobb hen önskar. I och med detta blir arbetet just med klienterna lidande enligt våra intervjupersoner varav intervjuperson E säger att "... vi hinner ju inte med att sitta så här." och syftar då på att föra vardagliga, spontana samtal med de intagna inte hinns med. Vi kan utifrån våra intervjuer utläsa en viss frustration i att tiden med de intagna blivit mer begränsad och att det numera blivit mer dokumentationsarbete.

7. 2 Relationer

Även i relationsskapandet till de intagna kan vi se att våra intervjupersoner har ett handlingsutrymme. Detta handlingsutrymme förklarar Svensson genom möjligheten att forma de roller som finns i en verksamhet och därav kan de som arbetar inom detta område skapa olika typer av relationer (2008c, s. 171). En del av de relationstyper som Svensson beskriver i boken *Handlingsutrymme – utmaningar i socialt arbete* har vi funnit under kodningsarbetet, dessa är omsorgsrelation, behandlingsrelation men även en relation som skapar ett visst mått av känslomässigt engagemang (2008c, s. 157ff).

Det dilemma som finns i rollen som gräsrotsbyråkrat, i och med att vara medmänniska samtidigt som en myndighetsrepresentant, kan ges i uttryck även under relationsskapandet i arbetet (Lipsky, 2010 & Svensson et al. 2008). Som myndighetsrepresentant och professionell bör man kanske inte bli emotionellt fäst vid en klient, men det är inte alltid man kan styra över detta i en roll som innefattar vård. Intervjuperson A berättar om en intagen som hen arbetat mycket med och enligt dem tillsammans kommit fram till en väldigt bra verkställighetsplan. Han skulle förflyttas till en lättare anstalt för att sedan få utslussning via vårdvistelse. Denna plan gick inte som de tänkt, vår intervjuperson och klienten fick därför snabbt komma på en plan B. Han flyttade då till en annan lättare anstalt men:

"... sen ringde han en dag och sa att det går åt helvete här [...] du måste hjälpa mig. [--] och det fick jag ju, jag tänkte att vi kan ju inte bara lämna han, det går ju inte [...] så han fick komma tillbaka till slut." (intervjuperson A).

Anledningen till att han ville, och sedan fick, komma tillbaka var att den lättare anstalten inte godkände den plan de arbetat fram. Vi anser att detta visar att hen har skapat en emotionellt laddad relation till sin klient. Utifrån detta anser vi att man kan se att relationen är laddad med positiva emotioner då klienten för det första hör av sig när han behöver hjälp fast han har blivit förflyttad och för det andra att hen tar sig tiden till att hjälpa honom. Vidare anser vi att

hen kan ha hjälpt denna klient utifrån omsorgsrelationens utgångspunkt i att göra gott och hjälpa människan (Svensson, 2008c, s. 167).

Eftersom kontaktmännen blir tilldelade sina klienter uppstår en maktskillnad i relationen då kontaktmannen har som uppgift att arbeta nära klienten. För att detta arbete ska bli så bra som möjligt menar våra intervjupersoner att det är en central del i arbetet att skapa en bra relation. Denna typ av relation har benägenhet att ha en utgångspunkt i omsorg om andra. Svensson menar då att denna relation tenderar att bli asymmetrisk (2008c, s. 167). Kontaktmännen arbetar på olika sätt för att kunna skapa en gynnsam relation, intervjuperson E uttrycker att: ”man får hitta en sån nisch och så försöka skapa en relation”. Det framkommer under flertalet intervjuer att de äldre kvinnorna bland vårdarna får en typ av ’mammamroll’ i form av förebilder och att de inger ett visst mått av trygghet till de intagna. I samspelet med andra kan man inta olika positioner, detta kan individen även göra inom den roll han eller hon fått, till exempel som den ovan beskrivna mammamrollen. De kvinnor som får denna roll måste samtidigt kunna utöva kontroll över de intagna då det ingår i deras position som kontaktsman (Svensson, 2008c, s. 178).

Intervjuperson A berättar om en klient som till en början inte alls ville samarbeta och vara med i utförandet av sin VSP. Dock fortsatte hen att fråga klienten, som vid dessa tillfällen svarade ”nej, jag vill inte”. Hen uttryckte under intervjun att klienten måste få tid att anpassa sig till den nya miljön och situationen han hamnat i. Efter ett tag kom denna klient och ville vara delaktig i utformandet av VSPn och relationsbyggandet kunde börja. Intervjupersonen menade i och med detta att klienten fick möjlighet att ta makt över situationen och själv känna att han hade en möjlighet att påverka arbetet.

”... jag vill inte vara med sa han, jag skiter i det där, sluta. Så kom han in nästa dag och så sa han har du skrivit den där skiten? Nej inte än sa jag, jag ska göra det. Jag är med då sa han...” (intervjuperson A).

Av detta utläser vi en medvetenhet hos intervjupersonen om de olika positioner i relationsskapandet och den ojämna dynamiken som infinner sig då den intagne vanligtvis inte har mycket att säga till om. Vi kan se att intervjupersonen använt sig av de möjligheter till anpassning av arbetet som finns inom organisationens ramar (Svensson, 2008c, s. 180).

Kriminalvården har sedan 1964 som uppgift att behandla de intagna för att de ska komma ut till ett liv utan kriminalitet (Ekblom et al. 2010, s. 162ff). Detta är en central del i

kontaktmännens uppgifter. I några av våra intervjuer framkommer det att de olika vårdarna eller kontaktmännen arbetar olika. Intervjuperson A säger ”... det är ju individuellt med vårdarna också då vilka som gör det.” Med detta menar hen att det varierar hur mycket energi de lägger på relationsskapandet. Vi anser att vi här kan utläsa att behandlingsrelationen också finns närvarande i arbetet med utslussning på anstalt (Svensson, 2008c, s. 170f). Denna behandlingsrelation utgår från metoden som en central del, detta för med sig att socialarbetaren, eller i detta fall kontaktmannen, blir experten och därmed har tolkningsföreträde (ibid.). I vissa fall kan denna kontroll i form av att socialarbetaren följer en metod, göra att relationen kan framstå som opersonlig (ibid.). De kontaktmän vi har intervjuat framhåller alla att de behöver dela med sig lite av sig själv för att skapa en bra relation. Enligt dem bör man kunna skilja på att vara personlig och att vara privat.

7.3 Arbetet som kontaktman

I detta avsnitt redovisar vi hur kontaktmännen fungerar som gräsrotsbyråkrater samt det handlingsutrymme de besitter. Lipsky (2010) och Svensson et al. (2008) beskriver gräsrotsbyråkrater som de myndighetspersoner som arbetar närmast medborgarna. I vårt fall handlar det om kontaktmännen som arbetar i direkt kontakt med de intagna.

Under våra intervjuer uttrycker alla intervjupersoner att arbetsbelastningen har ökat i och med den höjda säkerheten och de ökade dokumentationskrav som tillkommit. Alla uttrycker att tiden med de intagna har krympt och att arbetet blivit mer ”tungrott” i den bemärkelse att mycket numera ska rapporteras, dokumenteras och utredas. Vidare berättar alla våra intervjupersoner om olika strategier de använder för att bedriva sitt arbete. Detta kan handla om att använda det handlingsutrymme de har på olika sätt. Dessa strategier kan vara, som intervjuperson A uttrycker det, att ta med familjemedlemmar i utformandet av VSPn trots att detta inte längre är en central del. Vi anser att detta till stor del överensstämmer med det Svensson (2008a) skriver om traditioner på arbetsplatsen (s. 17ff), dessa traditioner kan handla om hur man använder sig av det handlingsutrymme som finns. Detta i och med att de har blivit influerade av den tradition som finns på arbetsplatsen för genomförandet av det ökade dokumentationskravet. Dock skiljer sig användandet av handlingsutrymmet mellan de olika individerna där de har blivit påverkade av sina egna erfarenheter och synsätt. Detta märks framförallt i intervjuperson E:s uttalande:

”... som tur var så byter vi ju personal, det kommer in lite nya människor [...] ’nu jävlar ska vi jobba’, sen blir de ju motarbetade av oss äldre...”

Med detta menar vi att man kan se att traditionen förs vidare till de nyanställda i form av att kollegorna påpekar svårigheter som finns i arbetet och hur arbetsuppgifterna bör utföras. Det kan ses som en 'frisk fläkt' när det kommer in ny personal, men för dem som arbetat under en längre tid kan detta även kännas utmanande då de förväntar sig att det kommer att gå på samma sätt som det gjort innan. Det framkommer under intervjun med bland annat intervjuperson E att de som arbetat länge kan känna sig motarbetade av ledningen och därmed har svårt att hitta den motivation till arbetet som de nyanställda kommer med.

Kontaktmännen har mycket frihet under ansvar i sitt arbete (Evans, 2010, s. 11, Svensson, 2008a, s. 17), vilket styrks av vår empiri. Det som skapar ramarna (ansvaret) är kravet på VSP, dokumentation och att vara den som har ansvar för kontakt med andra myndigheter. Samtidigt finns det ett visst mått av frihet i hur detta arbete läggs upp. Vissa intervjupersoner problematiserar denna frihet och menar att de intagna får olika möjligheter till en bra utslussning beroende på vilken kontaktman de har. Det framkommer att några kontaktmän ser denna frihet under ansvar som en möjlighet till utveckling i arbetet medan andra ser detta som en svårighet då det tar tid från de 'vardagliga samtalen'. Några framhåller även svårigheten i att skriva en bra VSP då de känner att de inte behärskar det byråkratiska språkbruket lika bra som andra. Intervjuperson E lyfter fram att detta arbete med att skriva borde ligga på administrativ personal så att alla intagna får en likvärdig VSP och därmed lika förutsättningar för en bra utslussning.

”... och jag menar det administrativa, tycker jag fortfarande ska skötas av administrativ personal för då blir det samma för varje.” (intervjuperson E).

Detta för att maximera de resurser som finns då alla besitter olika egenskaper och är bra på olika saker. Detta visar att den reella kompetensen, så som egna intressen och bakgrund, påverkar kontaktmännens arbetssätt samt utnyttjande av det handlingsutrymme som finns. Den reella kompetensen skulle kunna utnyttjas på så vis som intervjuperson E påpekar att samtal och administrativa uppgifter skulle kunna delas upp mellan de som besitter den specifika kunskapen (Johnsson, 2008, s. 97f). Vi har i intervjumaterialet sett att kontaktmännen har olika former av spetskompetens liksom alla människor är de bra på olika saker, vilket i sin tur leder till att de utnyttjar det handlingsutrymme som finns på olika sätt.

7. 4 Sammanfattning

I denna analys har vi tagit upp det handlingsutrymme kontaktmännen besitter i skapandet av sin yrkesroll och hur de väljer att skapa relationer till de intagna. Detta för att deras arbete ska flyta på och fungera så bra som möjligt. Analysen visar att kontaktmännen är medvetna om betydelsen av relationsskapandet. Alla intervjupersoner framhåller vikten av detta samt begränsningen arbetssituationen frambringar i kontakten med de intagna. På grund av en ökad arbetsbelastning och ett ökat fokus på säkerheten har den nära kontakten med de intagna minskat. Då de numera inte får arbeta ensamma, inte ens i samtal, upplever kontaktmännen att de inte kan utföra sitt arbete på ett tillfredsställande sätt enligt dem själva.

Vi har sett att dilemmat i att vara medmänniska samtidigt som en myndighetsrepresentant påverkar kontaktmännen i arbetet. Detta tar sig i uttryck då de relationer som skapas och det nära arbetet kan leda till att kontaktmännen blir emotionellt knutna till de intagna och vill dem väl (Lipsky, 2010 & Svensson et al. 2008). Samtidigt som kontaktmännen uttrycker nödvändigheten och viljan i att skapa en god relation till sina klienter blir de begränsade av organisationens ramar. Det krävs därför en anpassning av kontaktmännen i att de måste uppfylla de säkerhetskrav som finns samtidigt som de har ett krav på att utföra sitt arbete på ett sätt som gynnar klienten på bästa sätt. Även här kan vi se att de behöver detta handlingsutrymme, som vi kunnat utläsa, för att anpassa arbetet, både för sitt eget bästa men även för organisationen och för klienten (Svensson, 2008c, s. 180). I anpassningen av arbetet behöver kontaktmännen kunna inta olika roller för att möta de intagnas behov. Dessa roller kan vara som tidigare nämnt till exempel en typ av 'mammamroll', samtidigt som de måste behålla rollen som vakt och fokusera på säkerheten.

Utmaningen i att man som kontaktman kan forma sitt arbete individuellt är att alla inte lägger lika mycket vikt vid relationsskapandet som våra fem intervjupersoner. Detta framkommer under intervjuerna att en del fokuserar mer än andra på detta relationsskapande, vilket leder till att de intagna får olika förutsättningar och olika typer av vård. I och med detta ser vi att kontaktmännens arbete påverkas av deras syn på relationer. En behandlingsrelation kan ibland ses som opersonlig om relationen enbart bygger på metoden och att fokus ligger enbart på detta utan att man ser till helheten. Intervjuperson D uttrycker sig så här:

”våra program är manualbaserade och de förutsätter en massa grejer, så alla kriminella har 'taskigt' med sociala färdigheter, men så är det inte alltid...”

Om kontaktmannen endast ser till metoden hade hen inte kunnat säga att ”... så är det inte alltid...”. Detta skulle enligt oss kunna leda till att relationen blir opersonlig då man förutsätter att metoden har rätt (Svensson, 2008c, s. 170f).

Vi kan se att kontaktmännens långa erfarenhet inom området har påverkat dem på olika sätt. Det framkommer under intervjuerna att en del av våra intervjupersoner känner sig motarbetade av ledningen och på grund av detta kan ha svårt att hitta motivationen till arbetet. Detta har lett till att en känsla av frustration och att motivationen till att ta tag i vissa saker tryter. En av de saker våra intervjupersoner tar upp är att de önskar mer tid till de vardagliga samtalen med dem intagna. Dokumentationskravet har blivit mer av en belastning snarare än ett hjälpmedel i arbetet. Det faktum att de måste dokumentera och rapportera många olika saker tar tid från det arbetet de anser att de bör lägga mer kraft på. I arbetet som kontaktmän besitter de en stor del av frihet under ansvar. Detta då de har en möjlighet att anpassa sitt arbete utifrån vad som känns bäst för både dem själva och klienten, men även efter vad organisationen kräver. Ansvaret ges i uttryck bland annat i kravet på dokumentation (Evans, 2010, s.11)

Alla våra intervjupersoner framhåller att man som kontaktmän måste visa medmänsklighet och tillåta lite bus och skoj i arbetet för att inte bli som intervjuperson C säger: ”... bli helt institutionsskadade...”, för att gynna både de intagna men även skapa ett bra arbetsklimat där alla trivs. I arbetet med utslussning av de intagna framkommer det av våra intervjupersoner, men även enligt kriminalvårdens hemsida, att en klient helst inte ska frigges direkt från en tung anstalt utan flyttas till en anstalt med lägre säkerhetsklass (Kriminalvården, 2014h).

8 Avslutande diskussion

I denna uppsats har vi haft som syfte att studera kontaktmännens upplevelser och erfarenheter av utslussningsarbete. Detta har vi gjort genom semistrukturerade intervjuer med kontaktmän på en klass 1 anstalt i Sverige, det har framkommit många olika svar och vi har sett en variation mellan de kontaktmän vi har intervjuat. Denna variation anser vi kan bero på att de är olika som människor och har olika erfarenheter av sitt arbete. Samtliga intervjupersoner uttrycker att den ökade säkerheten har påverkat deras arbete, enligt dem själva till viss del, negativt. Istället för ett fokus på de intagna och att vårda dem är det numera ett större fokus på säkerhet och dokumentation.

Det största handlingsutrymmet de besitter kan vi utläsa i hur de skapar olika former av relationer till de intagna. Alla uttrycker att detta relationsskapande är avgörande i arbetet med återanpassning. En bra relation leder till ett bra arbete och därmed förhoppningsvis till ett bra liv för den intagne utanför anstaltens murar. En del av våra intervjupersoner får en 'mammamroll' där de intagna kan finna trygghet, detta förekommer framförallt hos de äldre kvinnorna bland vårdarna. Andra kan skapa en relation utifrån till exempel gemensamma intressen så som fotboll eller träning. Beroende på vilken sorts relation kontaktmännen skapar till sina klienter kan arbetet med processen att återanpassas till samhället ta sig uttryck på olika sätt. De som får en mammamroll kan påverka de intagna på ett annat sätt än vad andra kan i form av att de visar det på ett omsorgsfullt sätt. De andra som får en typ av 'kamratroll' kan påverka genom att förklara hur de själva lever ett drägligt liv utan kriminalitet och droger. Kontaktmännen är de intagnas spegling av det civila samhället, det är genom dem och andra kriminalvårdare som de intagna får en blick av hur ett liv utan kriminalitet kan se ut.

I vår studie kan vi utläsa vikten av att se helheten i arbetet med de intagna. Att enbart fokusera på dokumentation eller en viss behandlingsmetod kan leda till att många andra viktiga faktorer faller mellan stolarna. En behandlingsrelation som enbart syftar till metoden kan verka opersonlig och tappar då det djupa i våra intervjupersoner framhåller är viktigt. Det handlar om att skapa en balans mellan att vara personlig men inte privat och hitta ett förhållningssätt gentemot de intagna som kontaktmännen fortfarande trivs med.

Konsekvenserna med ökad säkerhet och arbetsbelastning men samma personalstyrka kan enligt en av våra intervjupersoner, och oss, leda till ökad personalomsättning. Detta då det kan öka risken för utbrändhet och inre stress hos de som arbetar. Det är redan en tuff arbetsmiljö i den bemärkelsen att det är riskfyllda intagna med diverse problematik som de arbetar nära. Att behöva byta personal ofta kan ur ett säkerhetsperspektiv även vara negativt då det inte blir samma kontinuitet. Detta kan påverka arbetsgruppen då de behöver kunna lita på varandra och att alla vet vad som ska göras när en incident uppstår. I en arbetsgrupp där personalomsättningen är hög kan det skapa en otrygghet både hos medarbetare och intagna. Då även de intagna lär känna personalen och vet vad som förväntas av dem om det finns en kontinuitet.

I en sammansvetsad arbetsgrupp anser vi att arbetet kan utföras på ett sätt som skapar en god arbetsmiljö i den bemärkelse att alla vet vad de ska göra och vet vad som förväntas av dem. Det kan även bli en arbetsfördelning där personalen hjälps åt med de olika arbetsuppgifter

som ska utföras och på så sätt tar hjälp av varandras kunskaper. Då alla inte kan vara bra på allt eller tycka om alla uppgifter kan detta öka den sociala tryggheten i arbetsmiljön då de kan hjälpa varandra med avlastning, samt undvika irritation på grund av att någon måste göra en viss uppgift som de inte tycker om.

Trots att kriminalvårdarna numera ska arbeta mer med säkerheten så har personalstyrkan inte förstärkts vilket våra intervjupersoner bekräftat. Lipsky menar att när en organisation ställs inför nya utmaningar så som mer arbete (i detta fall ett ökat säkerhetstänk) men inte större budget utvecklas ett arbetssätt för att maximera de resurser som redan finns tillgängliga (2010, s. 125). Detta hade varit intressant att undersöka vidare, hur maximerar kriminalvården sina resurser? För att utföra denna studie krävs ett mer omfattande arbete än vad som varit möjligt för oss att genomföra.

Våra resultat kan ha påverkats av oss som intervjuare då vi påverkar våra intervjupersoner mer eller mindre omedvetet. I och med att vi har valt en semistrukturerad intervjuform och enbart haft kontakt med fem kontaktmän är detta resultat inte generaliserbart för alla kontaktmän på alla anstalter. En större studie kunde lett till ett mer generaliserbart resultat då man hade kunnat jämföra de olika anstalterna med varandra och inte bara fem kontaktmän från samma anstalt emellan. Det finns totalt sju klass 1 anstalter i Sverige (då räknat anstalter för både kvinnor och män). Det finns en möjlighet att arbetet med kvinnor kan skilja sig från arbetet med manliga intagna. Våra resultat har enbart utgått från de kontaktmän vi intervjuat och deras berättelser om hur de upplever arbetet.

Vi gick in i detta arbete med många frågor och funderingar kring kontaktmännens arbete med utslussning. Under studiens gång har vi fått svar på många av våra funderingar, men ännu fler frågor och en större nyfikenhet till området har tillkommit. Det finns många utvecklingsmöjligheter inom detta område för att underlätta den intagnes återanpassning till samhället och kontaktmännens arbete.

Något som framkommit i vårt intervjumaterial och som vi finner intressant, men dock ligger detta utanför vårt forskningsfokus, är att de intagna ser kriminalvårdarnas liv som 'Svensson-liv' med villa, Volvo, vovve. Detta tycker vi skulle kunna vara något man kan forska vidare om, just de intagnas syn på sina kontaktmän och hur de påverkar dem. Att se närmare på denna 'kulturkrock' hade varit intressant utifrån många aspekter. Exempel på detta kan vara hur våra föreställningar om andra påverkar oss i bemötandet men även i en form av rehabilitering. En annan studie som man kan genomföra och som vi finner intressant inom

detta område är hur de intagna önskar att deras utslussning ska se ut samt vad som fungerat för dem. Med andra ord vad som påverkat dem på deras väg tillbaka till det civila samhället. Alltså en studie som fokuserar mer på de intagnas egna berättelser och upplevelser och kartlägger deras väg med både positiva och negativa faktorer som påverkat dem.

Avslutningsvis har detta arbete varit väldigt givande samtidigt som det ibland varit frustrerande i den bemärkelse att det är ett väldigt stort område där vi vill gräva djupare på andra plan än enbart utslussning. Utslussning i sig är ett stort område och arbetet bedrivs på många olika sätt och på många olika ställen inom kriminalvården. Det finns många verksamheter som arbetar med detta men även många yrkesroller så som frivårdsinspektörer, men även civila personer som fungerar som lekmanövervakare. Även dessa individer hade varit intressant att studera och vem vet, kanske är det vi som blir studerade en vacker dag.

9 Referenser

Bryman, A, (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*, Liber: Stockholm.

BRÅ (2004) *Förberedd för frihet? – slutrapport från utvärderingen av förstärkta frigivningsförberedelser åren 2001 – 2003* Stockholm: BRÅ rapport 2004

BRÅ (2008) *2007 års reform för bättre utslussning i kriminalvården – vilka blev effekterna under det första året?* Stockholm: BRÅ rapport 2008:19

BRÅ (2010) *Utökad frigång och återfall – slutrapport om 2007 års reform av utslussning i kriminalvården* Stockholm: BRÅ rapport 2010:18

Caringer, A (2011) ”Den avhumaniserade kriminalvården” *Arbetarbladets officiella hemsida*. <<http://arbetarbladet.se/torget/debatt/1.3877482-den-avhumaniserade-kriminalvarden>> hämtat 2014-05-22

Ekbom, T, Engström, G, Göransson, B, (2010) *Människan, brottet, följderna*, Natur & Kultur: Stockholm

Evans, T, (2010) *Professional Discretion in Welfare Services – Beyond Street-Level Bureaucracy*, Ashgate Publishing Limited: Surrey

Evans, T (2013) ”Organisational Rules and Discretion in Adult Social Work” *British Journal of Social Work*. 43, 739-758

Grønmo, S (2006) *Metoder i samhällsvetenskap* Liber: Malmö

Harenstam, A B & Theorell T P (1988) ”Work Conditions and Urinary Excretion of Catecholamines – A Study of Prison Staff in Sweden” *Scandinavian Journal of Work, Environments & Health*. 14, 257-264.

Jareborg, N & Zila, J, (2010) *Straffrättens påföljdslära*, Norstedts Juridik: Stockholm.

Johannessen, A & Tufte, P-A (2003) *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod* Liber: Malmö.

Johnsson, E (2008) ”Yrkesroller och yrkeskompetens”. I Svensson, K, Johnsson, E & Laanemets, L (red.) *Handlingsutrymme – utmaningar i socialt arbete*, Natur & Kultur: Stockholm.

Kriminalvården (2011) ”Kriminalvårdens incidentutredning av dödsmisshandeln i häktet Huddinge 2011-10-03”

<http://www.kriminalvarden.se/upload/nyheter/incidentutredning_111116.pdf>(2014-05-15)

Kriminalvården (2014a) ”Fängelse” (elektronisk), Kriminalvårdens officiella hemsida <<http://kriminalvarden.se/sv/Fangelse/>> (2014-05-20).

Kriminalvården (2014b) ”Om kriminalvården” (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* <<http://kriminalvarden.se/sv/Om-Kriminalvarden/>> (2014-05-08)

Kriminalvården (2014c) ”Kriminalvårdens vision” (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* < <http://kriminalvarden.se/Om-Kriminalvarden/Vision/>> (2014-05-20)

Kriminalvården (2014d) ”Säkerhetsklasser” (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* <<http://kriminalvarden.se/sv/Fangelse/Sakerhetsklass-1-3/>> (2014-05-08).

Kriminalvården (2014e) ”Om häkte” (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* <<http://kriminalvarden.se/sv/Hakte/Om-hakte/>> (2014-05-08).

Kriminalvården (2014f) ”Om frivård” (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* <<http://kriminalvarden.se/sv/Frivard/Om-frivard/>> (2014-05-08).

Kriminalvården (2014g) ”Om fängelse” (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* <<http://kriminalvarden.se/sv/Fangelse/Om-fangelse/>> (2014-05-08).

Kriminalvården (2014h) ”Utslussning” (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* <<http://kriminalvarden.se/sv/Fangelse/Utslussning/>> (2014-05-08).

Kriminalvården (2014i) ”Bättre ut” (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* <http://kriminalvarden.se/upload/om_kriminalvarden/Visionen.pdf> (2014-05-08).

Kriminalvården (2014j) ”Frigång” (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* <<http://www.kriminalvarden.se/Fangelse/Utslussning/Frigang/>> (2014-05-19).

Kriminalvården (2014k) ”Vårdvistelse” (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* <<http://www.kriminalvarden.se/Fangelse/Utslussning/Vardvistelse/>> (2014-05-19).

- Kriminalvården (2014l) ”Halvvägshus” (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* <<http://www.kriminalvarden.se/Fangelse/Utslussning/Halvvagshus/>> (2014-05-19).
- Kriminalvården (2014m) ”Utökad frigång” (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* <<http://www.kriminalvarden.se/Fangelse/Utslussning/Utokad-frigang/>> (2014-05-19).
- Kriminalvården (2014n) ”Lämplig bakgrund” (elektronisk), *Kriminalvårdens officiella hemsida* <<http://www.kriminalvarden.se/sv/Jobba-hos-oss/Lamplig-bakgrund/>> (2014-05-20).
- Linderlöf, M & Rönnbäck, E (2004) *Att fördela bistånd – om handlägningsprocessen inom äldreomsorgen*. Umeå universitet institutionen för socialt arbete: Umeå
- Lipsky, M, (2010) *Street-Level Bureaucracy – Dilemmas of the Individual in Public Services*, Russell Sage Foundation: New York.
- May, T, (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*, Studentlitteratur: Lund.
- Molding Nielsen, M (2010) ”Pains and Possibilities in Prison: On the Use of Emotions and Position in Ethnographic Research” *Acta sociologica*. 53, 4, 307-321.
- ”Nora” (2014) ”Släpp inte ut polischefen som våldtog mig” *Svt:s debatt hemsida* <<https://blogg.svt.se/debatt/2014/01/27/slapp-inte-ut-polischefen-som-valdtog-mig/>> hämtat 2014-05-22
- Nordebo, O (2010) ”Brott, straff, kriminalvård och människosyn” *Västerbottens-kurirens officiella hemsida*. <<http://blogg.vk.se/nordebo/2010/03/20/brott-straff-kriminalvard-och-manniskosyn/>> Hämtat 2014-05-22
- Starrin, B (1996) ”Grounded Theory – En modell för kvalitativ analys” i *Kvalitativa studier i teori och praktik* Svensson, P-G & Starrin, B (red.) Studentlitteratur: Lund
- Starrin, B & Renck, B, (1996) ”Den kvalitativa intervjun”. I Svensson, P-G & Starrin, B (red.): *Kvalitativa studier i teori och praktik*, Studentlitteratur: Lund.
- Svensson, K, (2001) *Istället för fängelse? – en studie av vårdande makt, straff och socialt arbete i frivård*, Socialhögskolan Lunds Universitet: Lund
- Svensson, K (2004) ”An Integrated Organisation for Institutionalised Caring Power: Prison and Probation in Sweden” *British Journal of Community Justice*. 3, 1, 57-68

Svensson, K (2008a) ”Att vara socialarbetare”. I Svensson, K, Johnsson, E & Laanemets, L (red.) *Handlingsutrymme – utmaningar i socialt arbete*, Natur & Kultur: Stockholm.

Svensson, K (2008b) ”Organisering i organisationer”. I Svensson, K, Johnsson, E & Laanemets, L (red.) *Handlingsutrymme – utmaningar i socialt arbete*, Natur & Kultur: Stockholm.

Svensson, K (2008c) ”Dynamik i möten och relationer”. I Svensson, K, Johnsson, E & Laanemets, L (red.) *Handlingsutrymme – utmaningar i socialt arbete*, Natur & Kultur: Stockholm.

Svensson, P-G (1996) ”Förståelse, trovärdighet eller validitet?” i *Kvalitativa studier i teori och praktik* Svensson, P-G & Starrin, B (red.), Studentlitteratur: Lund

Svensson, K, Johnsson, E & Laanemets, L, (2008) *Handlingsutrymme – utmaningar i socialt arbete*, Natur & Kultur: Stockholm

Bilaga 1

Intervjuguide

Temat:

Bakgrund

Trender

Utslussning

Bakgrund:

- Hur länge har du arbetat inom Kriminalvården?
- Varför valde du att arbeta inom Kriminalvården?
- Vad är utsluss (förberedelse inför VF) för dig?
- Vad anser du är centralt inom utslussarbetet (förberedelse inför VF)?

Trender:

- Har arbetssättet ändrats under din tid inom kriminalvården?
- Har det kommit några nya metoder i arbetet?
- Har det blivit någon utveckling?
- Hur ser du på utvecklingen? Positivt/negativt?
- Har du sett några utvecklingsmöjligheter som inte blivit genomförda (än)?

Utslussning

- Samverkar ni med några andra verksamheter när det kommer till utslussning? (vilka/hur)
- Upplever du att det fungerar? (på vilket sätt)